

Stadtbauhütte

Lauren Boots

De Oostpoort, Delft.

Kanaalweg, Delft.

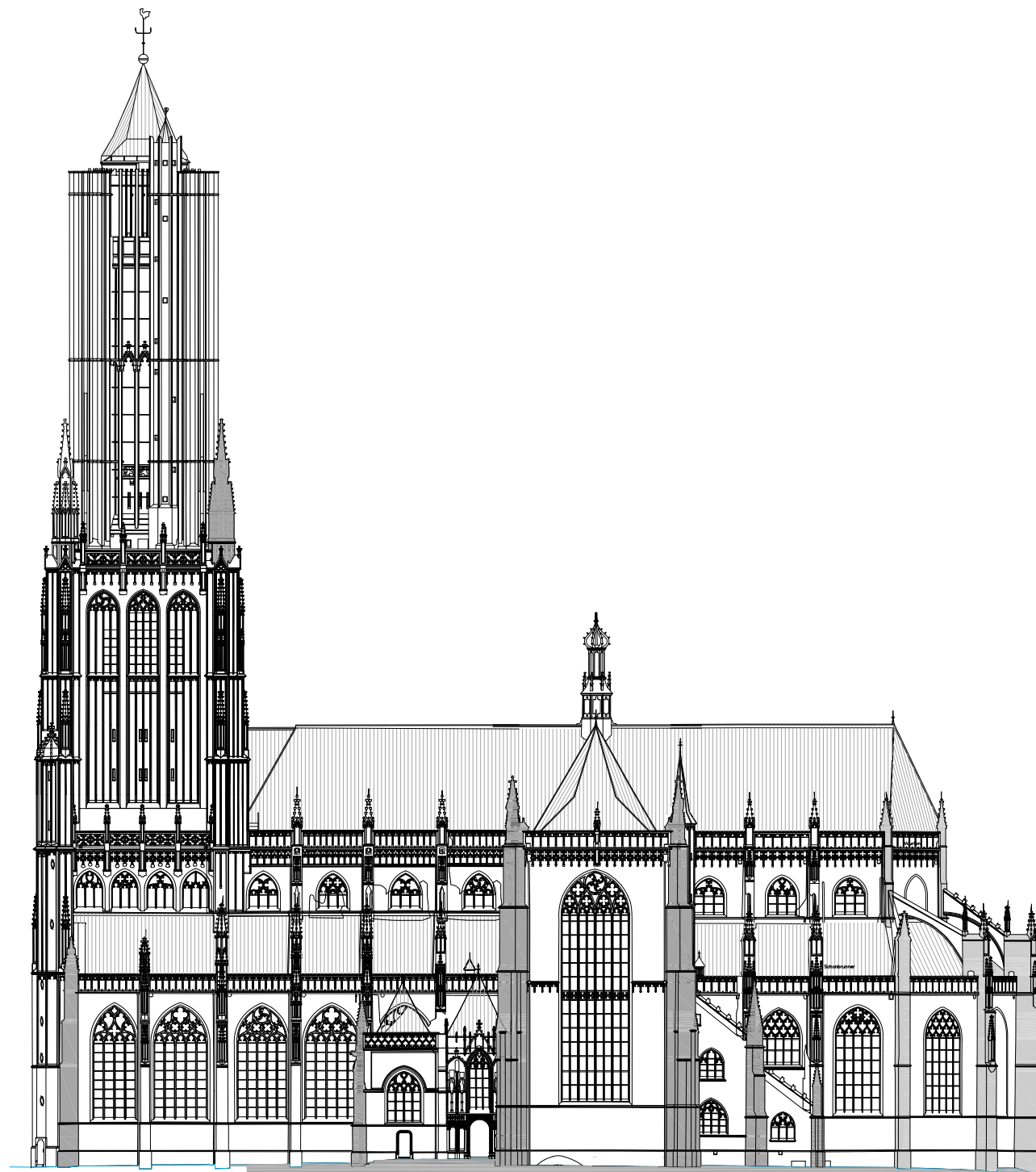
Phoenixstraat, Delft.

The cathedral in transition

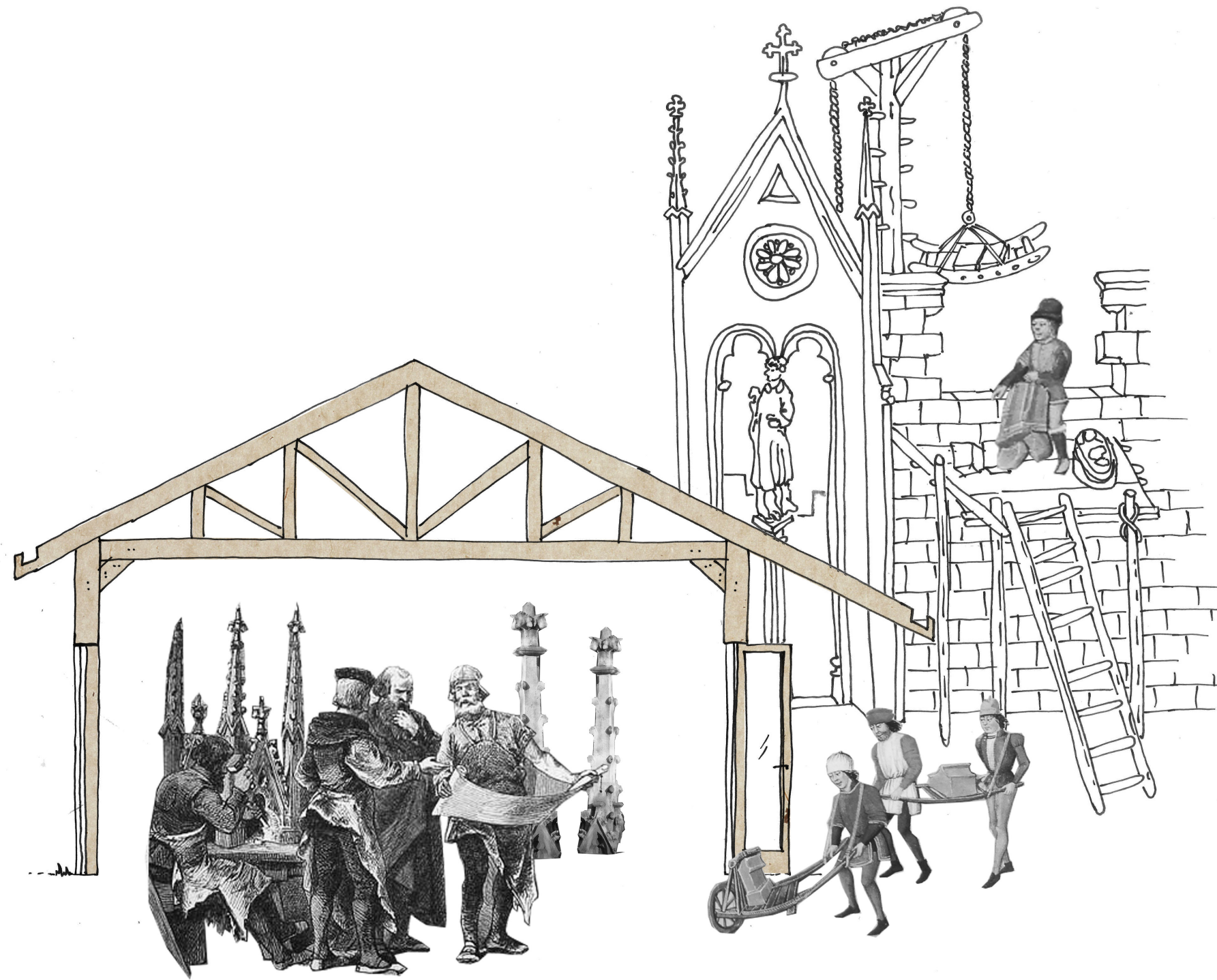
De Nieuwe Kerk, Delft.

The cathedral as an architectural artefact

Eusebiuskerk, Arnhem

Dombauhütte

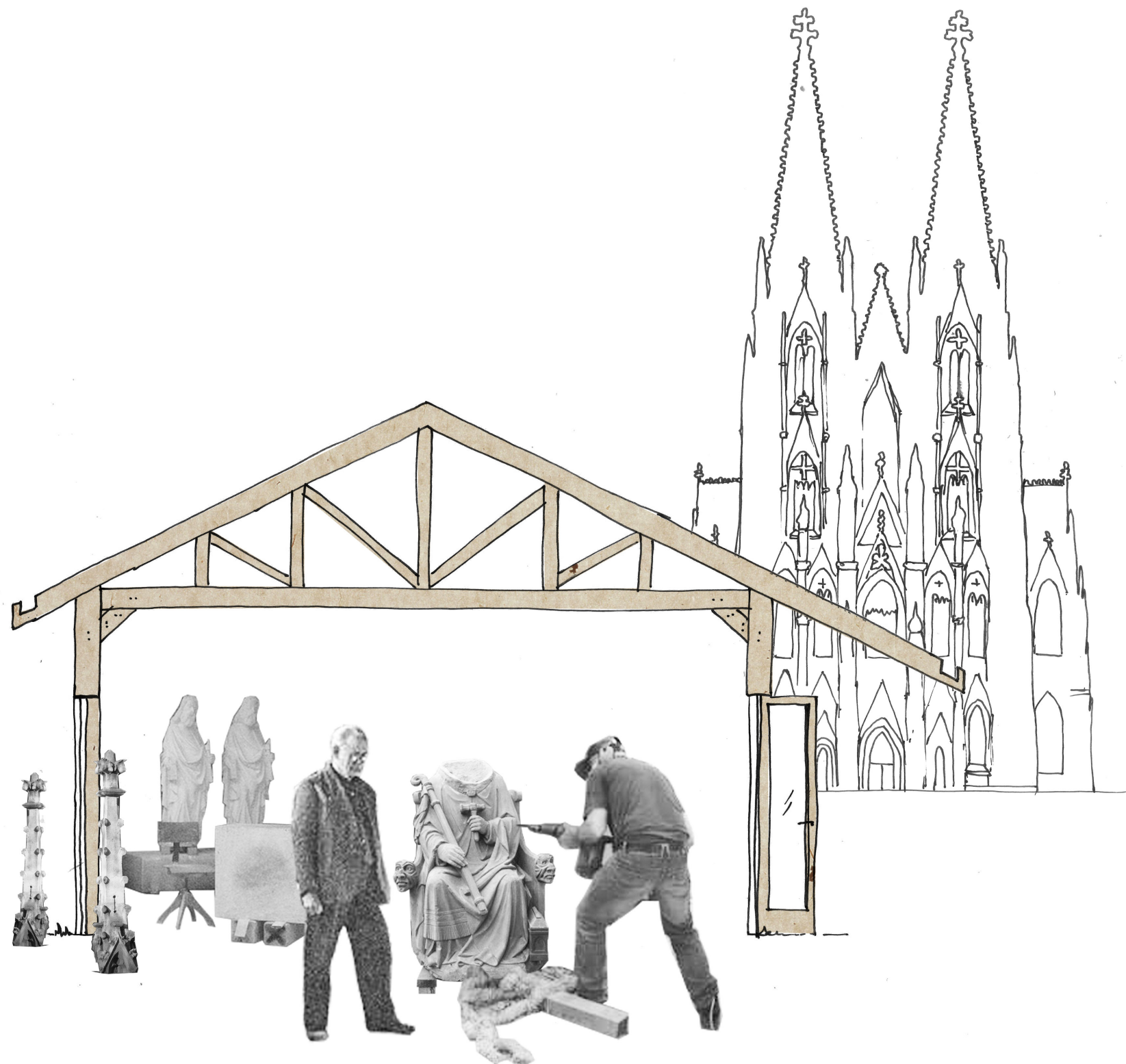

A collaborative effort

Dombauhütte Cologne, Germany.

Dombauhütte

Reconstruction Eusebiuskerk, Arnhem

Eusebiuskerk Arnhem, The Netherlands.

Restoration as temporary or permanent process

Temporary

Eusebiuskerk Arnhem, The Netherlands.

Permanent

Dombauhutte Cologne, Germany.

The city as an architectural artefact

Doelenplein, Delft.

The city as an architectural artefact

Michiel de Ruyterweg, Delft.

The city as an architectural artefact

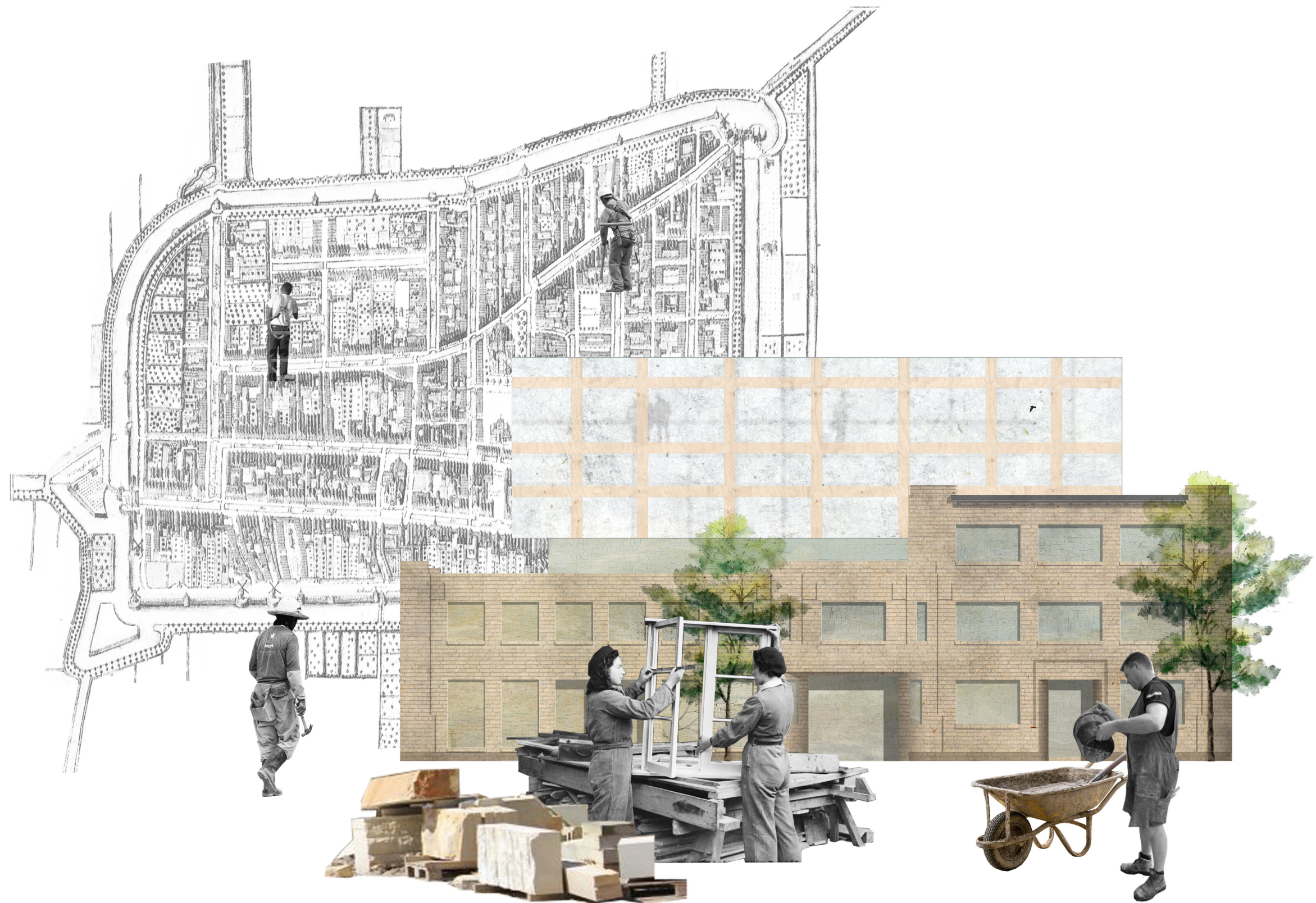

Voldersgracht, Delft.

The city as an architectural artefact

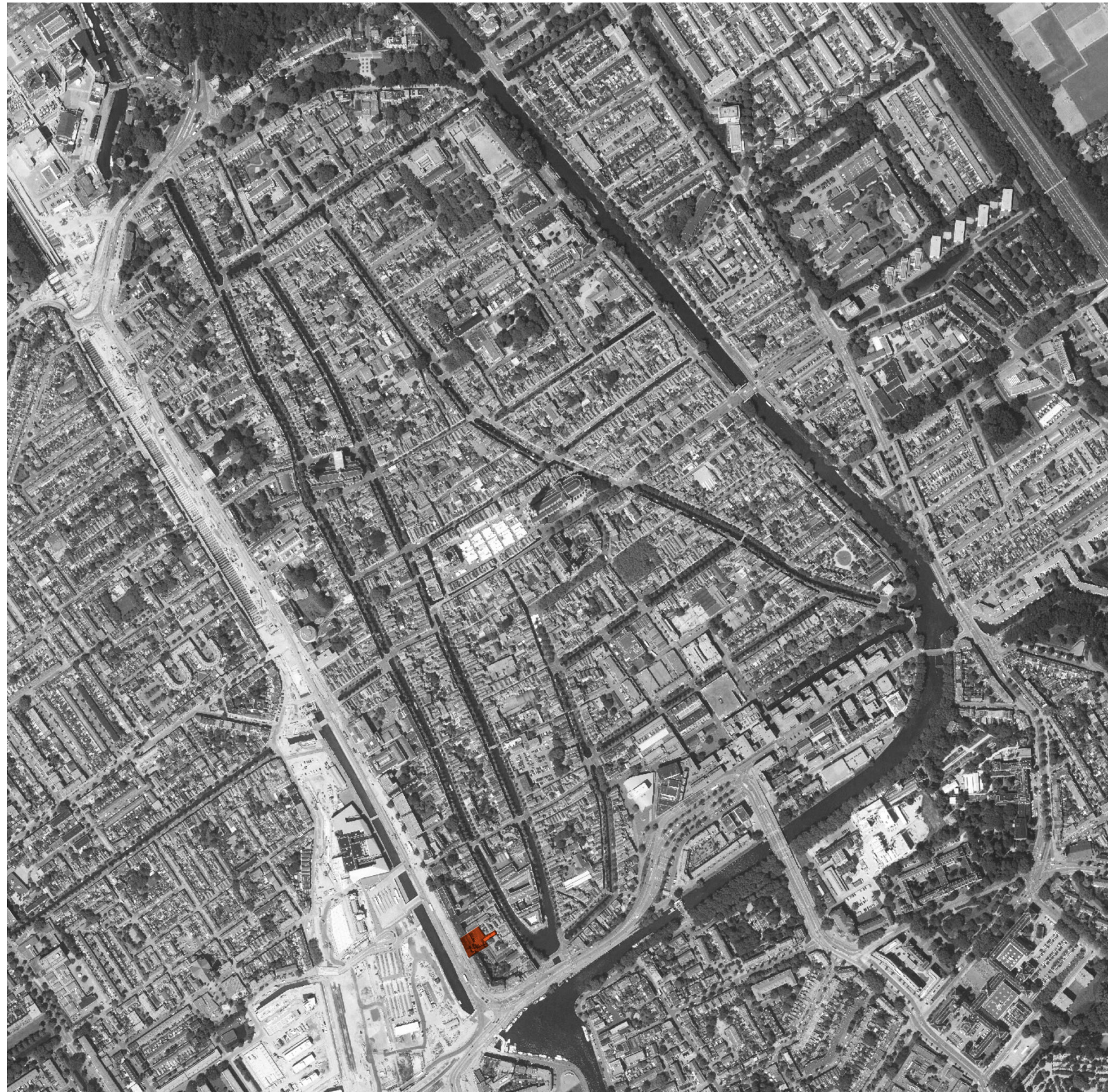
A Stadtbauhütte for Delft

Stadtbauhütte

Location Stadtbaühutte in Delft

Satellite map Delft

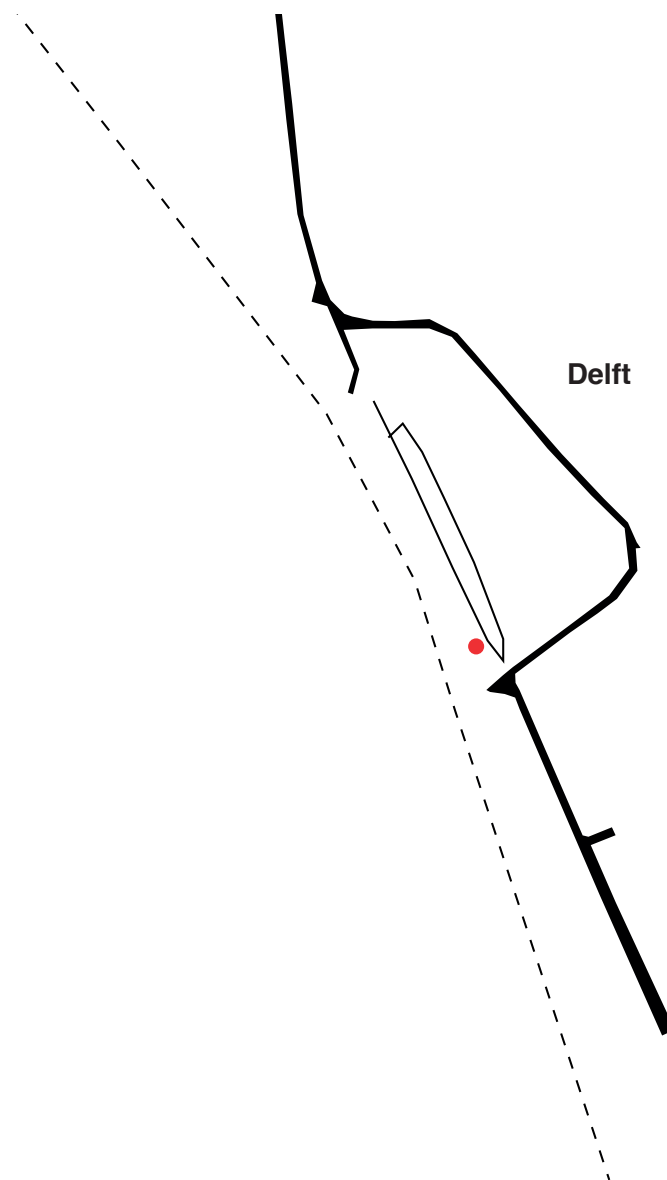
Phoenixstraat - Westvest Axis

Elevation Phoenixstraat - Westvest Axis

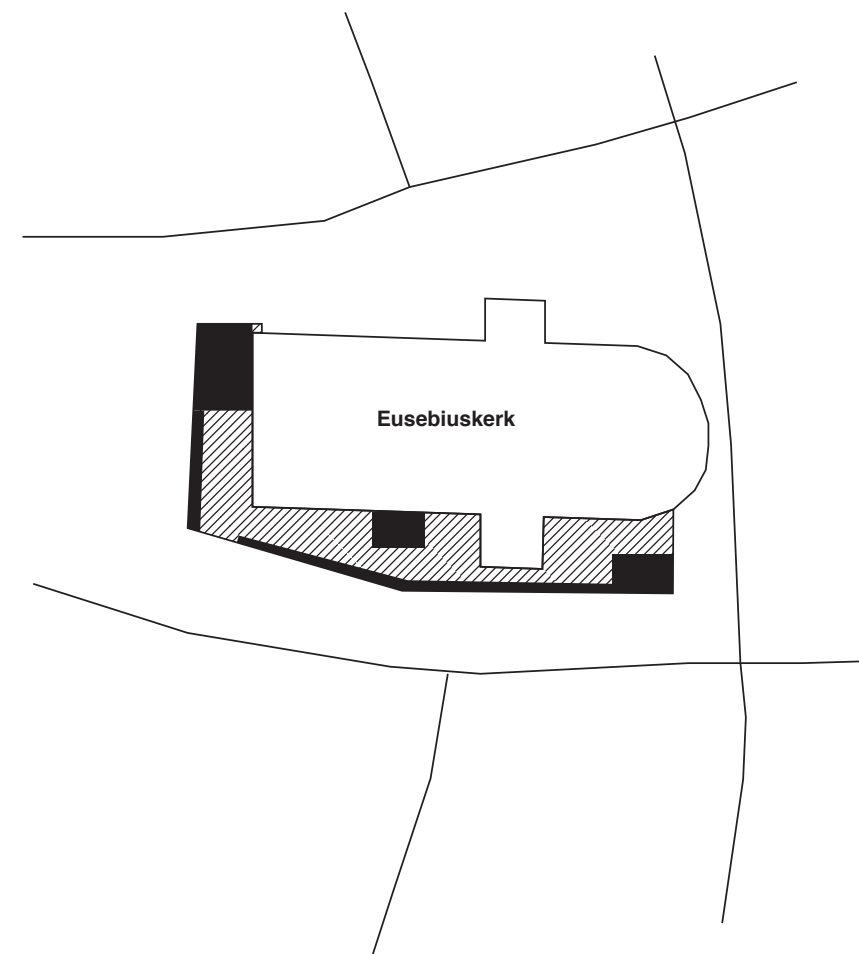

Phoenixstraat - Westvest Axis

Location Stadtbaühutte in Delft in cotrast to Dombauhütte

Location stadtbauhütte Arnhem

Location dombauhütte Arnhem

Location Stadtbauhütte:
Westvest 143-149

Westvest 143-149, Delft

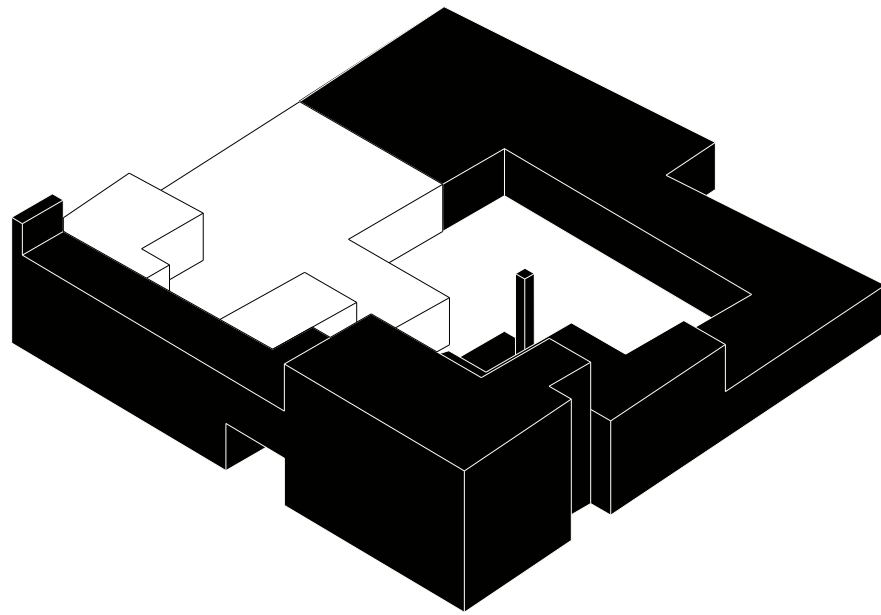
Tile company De Lint BV

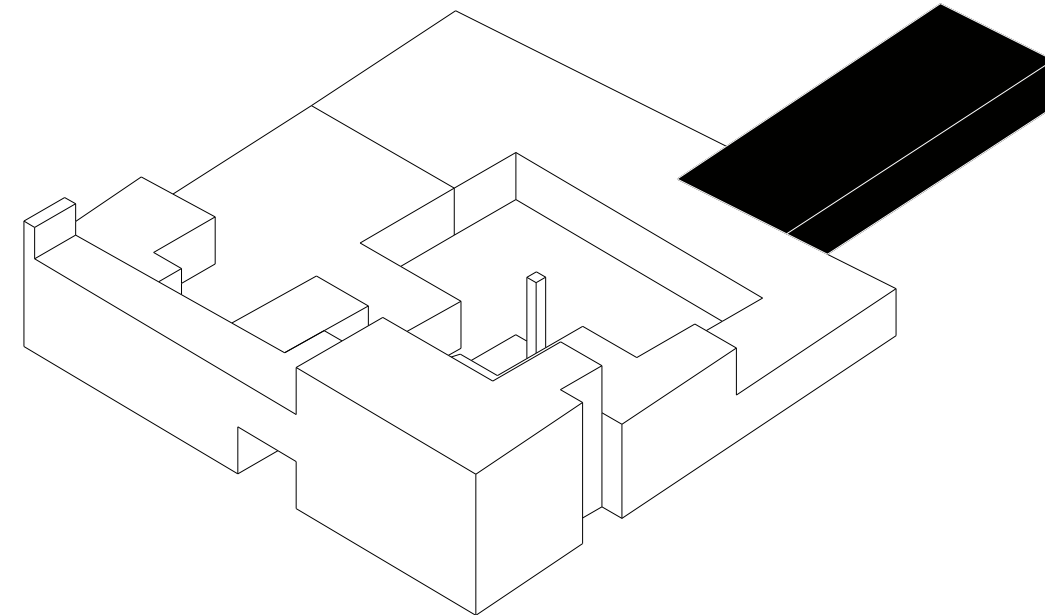
Tile decoration entrance hall Westvest, Delft

Major reconstruction periods Westvest 143-149

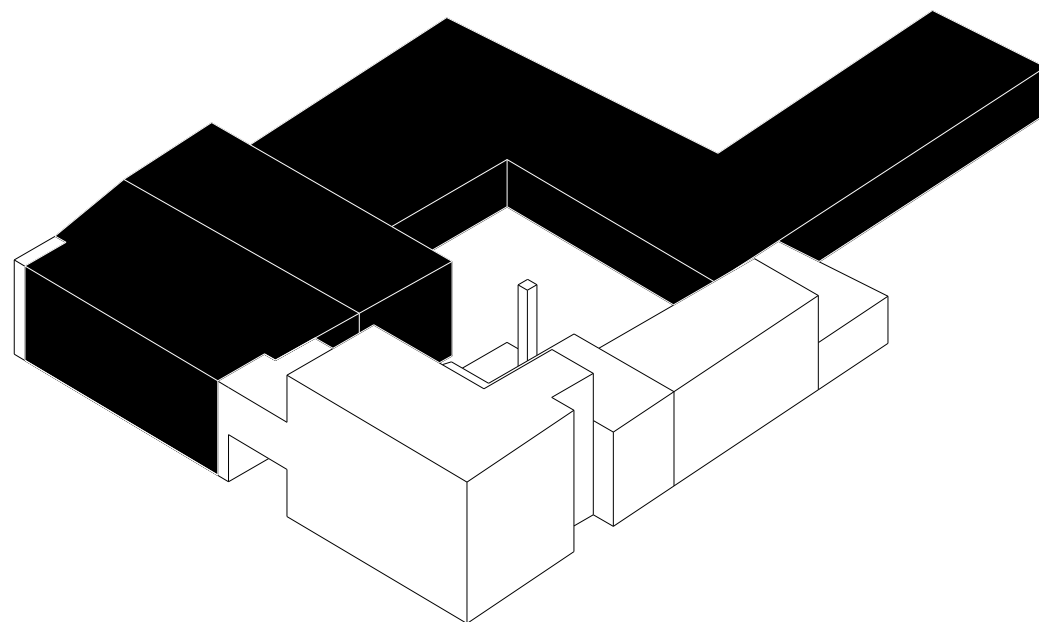
1928: New office and storage De Lint

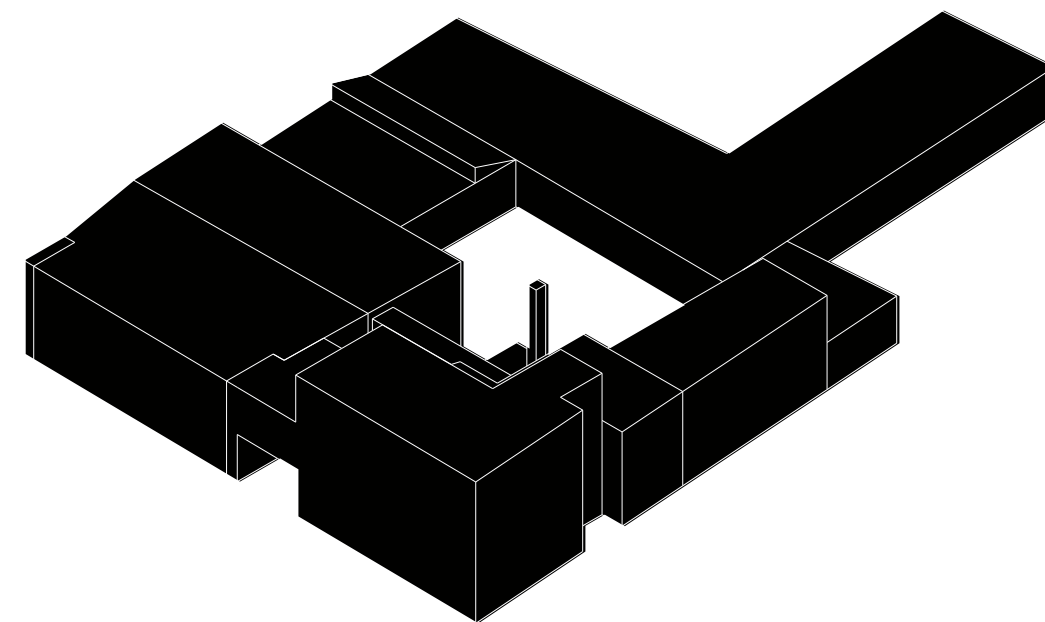
1929: Additional Storage

1984: Major redevelopment

Current situation

Preservation of the material object

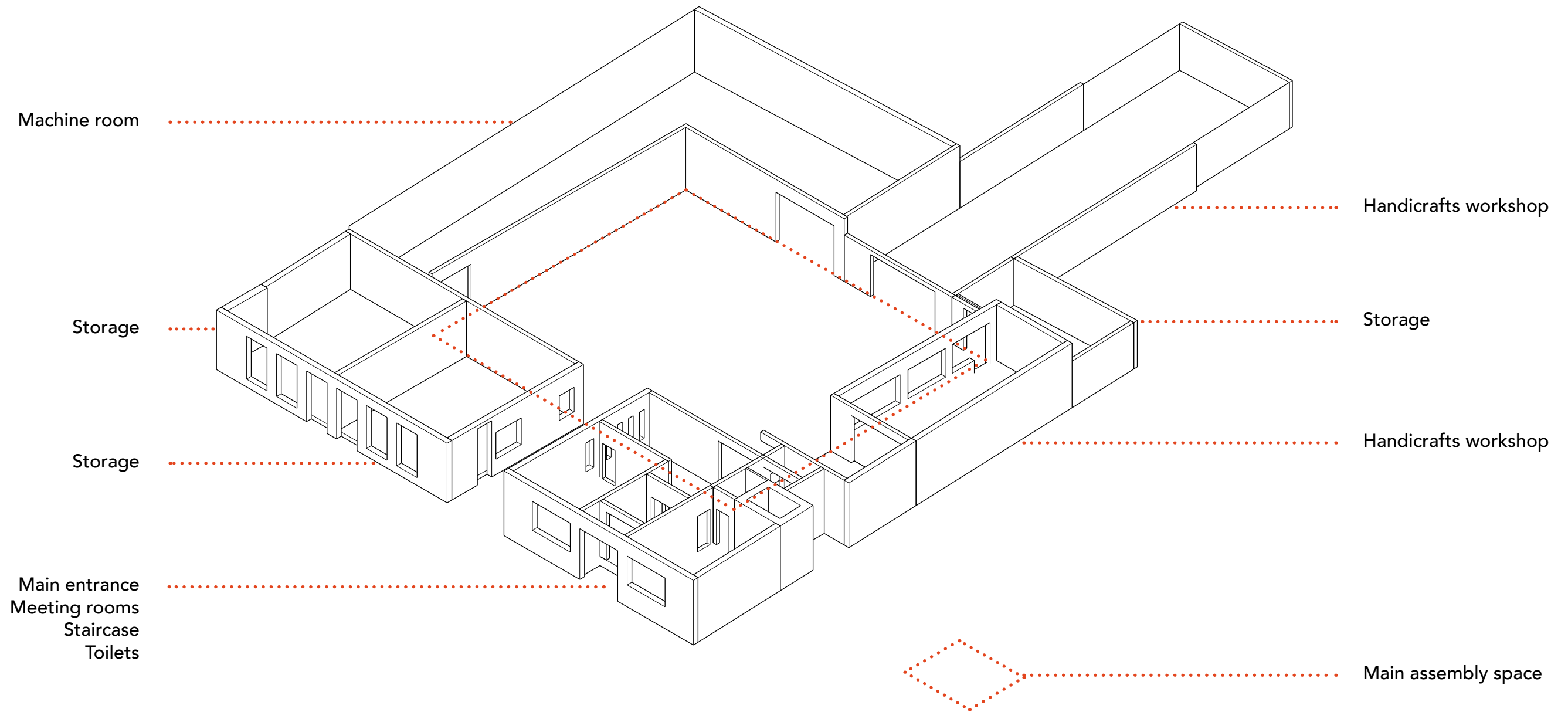
Given situation Westvest 143-149

The given situation Westvest, Delft

Facilities for the professional network,

level 00

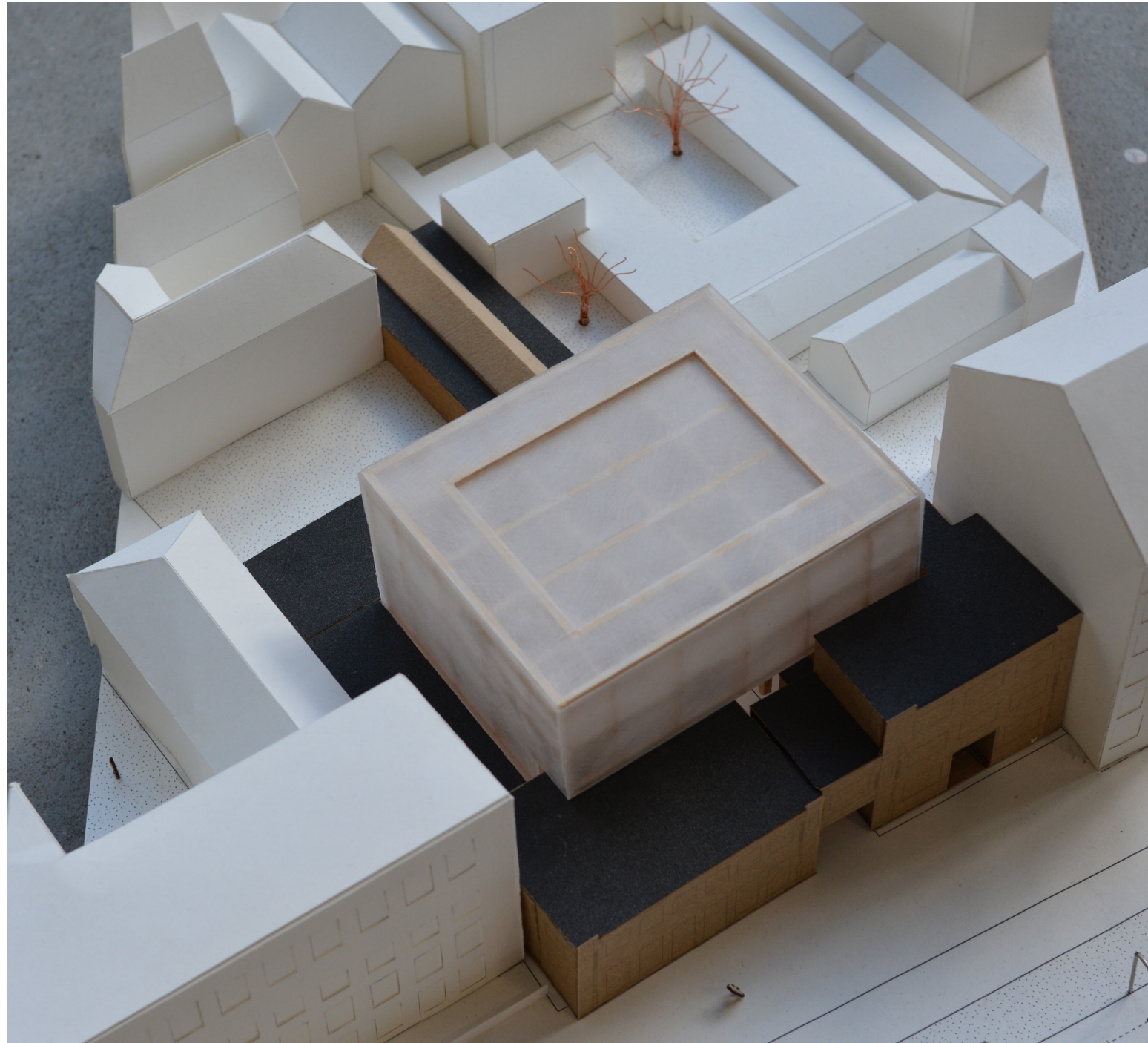

Courtyard is enlarged

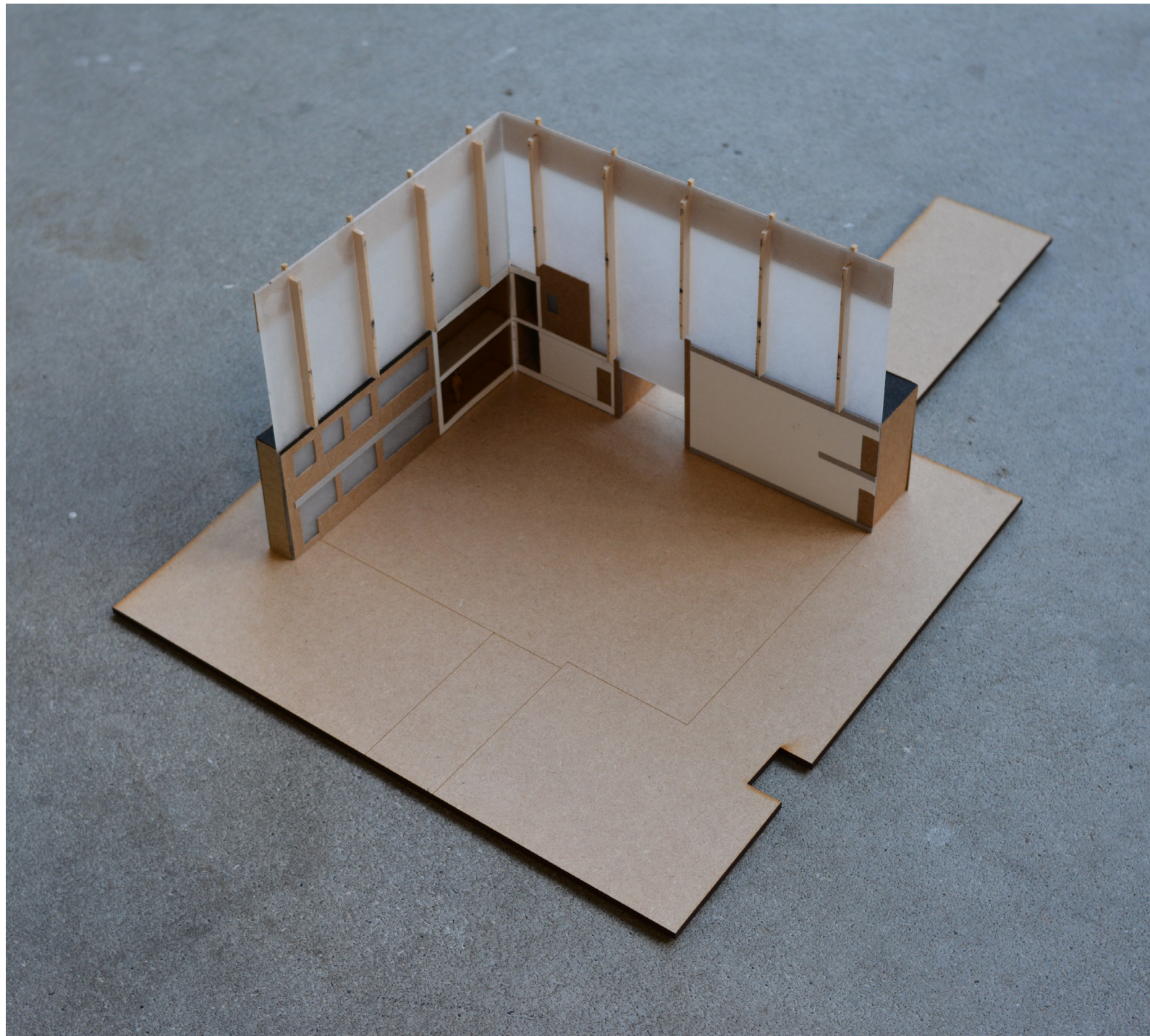
Courtyard cut open

Courtyard filled in with
new volume

Courtyard filled in with new structure

Perimeter courtyard

Model 1-100

Preservation of Westvest 143-149

² De gegevens voor dit artikel zijn onder meer gebaseerd op het archief van A.N. de Lint's Industrie- en Handelsmaatschappij N.V. in het Haags Gemeentearchief. Daarnaast op Verslagen van de Raad van Commissarissen van De Lint (1916 e.v.) en diverse catalogi en promotiemateriaal van De Lint, in het bezit van de auteur.

³ Deze tentoonstelling werd georganiseerd door de Maatschappij ter Bevordering van Nijverheid, Departement Delft. Andere keramische fabrikanten die deelnamen waren Gebr. Tichelaar te Makkum en J. Schillemaars te Utrecht.

Afb. 1 Ingangspoort van het gebouw van De Lint te Delft, Westvest 143-149 (1928). Het tegelpaneel met karakteristieke belettering in art-decostijl is uitgevoerd door De Porceleyn Fles en vrijwel zeker naar ontwerp van Henri de Rouw.

gaat in op de nauwe samenwerking tussen de tegelhandel A.N. de Lint en De Porceleyn Fles, ter illustratie van de rol van de tegelhandelaars in de keten van producent naar afnemer, en ook bij het creëren van nieuwe afzetmarkten.²

DE TEGELHANDEL A.N. DE LINT (1835 TOT 1970)

Op 2 januari 1835 startte Adam de Lint (1806-1858) een zand- en grindhandel aan de Westvest in Delft. Anno 2012 staat op deze locatie een gebouw met boven de ingangspoort in reliëf tegels het opschrift TEGELMAGAZYNEN. Verder is in de gevel een zestal bouwdaarwerk-reliëfs aangebracht met voorstellingen van werkzaamheden bij de tegelproductie (afb. 1). Ook in Den Haag staan nog twee gebouwen waaraan is te herkennen dat hier ooit de tegelhandel De Lint gevestigd was. Het pand Boomsluiterskade 336-337 heeft in de gevel het over drie tegelpanelen verdeelde opschrift A.N. de Lint – In bouwmaterialen – Den Haag, Delft. Het pand Stationsweg 91 heeft op de ondergevel met

donkerbruin geglazuurde tegels het opschrift A.N. de Lint's Industrie- en Handel Maatschappij. In 1963 kwam een einde aan de activiteiten van dit bedrijf, dat in de periode 1910 tot 1940, en waarschijnlijk ook daarna, de grootste tegelhandel was in Nederland.

In 1858 werd de tweede generatie De Lint, Adrianus Nicolaas (1838-1894), directeur van A.N. de Lint & Co., handel in bouwmaterialen te Delft. Er werd een nieuwe vestiging geopend aan de Voorhaven in Rotterdam-Delfshaven, voornamelijk bedoeld voor de opslag van (geïmporteerde) cement en kalk. In of kort na 1870 begon De Lint zich ook te richten op de verkoop van wand- en vloertegels. Hij beperkte zich niet tot Nederlandse tegels, maar richtte zich vooral op de import van tegels uit Engeland, België en Duitsland. Op verschillende manieren probeerde hij de Nederlandse markt te interesseren voor tegels die duidelijk anders waren dan de traditionele Nederlandse tegels.

In 1884 richtte De Lint een etalage in aan de Wagenstraat in Den Haag met daarin een collectie wandtegels van de fabrieken Minton, Hollins & Co, Villeroy & Boch (Mettlach) en vloertegels van Boch Frères (Maubeuge). In 1885 nam De Lint deel aan de Internationale Tentoonstelling van Decoratief Aardewerk en Gebrand Glas te Delft: Hij exposeerde daar onder meer tegels van Wedgwood en Minton, Hollins & Co. en van Boch Frères te La Louvière.³ De buitenlandse tegels hadden een heel ander karakter dan de Nederlandse tegels. Dit valt ook af te lezen uit een artikel in de Katholieke Illustratie: 'Hier

heerscht een geheel ander beginsel dan bij de Hollandsche fabrieken: fotografie en typografie spelen hier naast schilderkunst een hoofdrol. Hier is geen streven om iets kenmerkends te leveren; de motieven zijn aan alles ontleend. Tegels, waarop keurige Griekse en Romeinse versieringen zijn gedrukt, liggen hier naast andere, waarop enkele bloemen geschilderd zijn in zoo rijke kleurschakeeringen dat zij aan een Oostersch tapijt doen denken. Weer andere zijn versierd met de bekende Kate Greenway-popies of doen door hunnen voorstellingen aan Alma Tadema denken. (...) Uit de fabriek van Minton zijn er onder meer welke in een lijstje gevat aan den wand hangen en in niets van olieverschilderijen verschillen; en hoewel het altijd de vraag blijft of dit nu juist met het doel der aardewerkindustrie strookt, neemt dit niet weg, dat die tegeltjes allerbevalligst zijn.⁴

Tijdens de directie van de derde generatie, Adam Adriaan Leendert De Lint (1865 – 1924), groeide het bedrijf verder uit. In 1892 werd een bijkantoor geopend aan de Amstelstraat in Den Haag. Verder exploiteerde De Lint vier kalkovens, langs het jaagpad tussen Delft en Rijswijk. Omstreeks 1900 werd in Den Haag aan de Oranjevuitensingel, tegenwoordig Boomsluiterskade geheten, het eerder genoemde, nog bestaande bedrijfspand gebouwd. Nadat in 1921 een groot modern bedrijfscomplex aan de Laakhaven in gebruik was genomen, werd dit pand in 1923 verkocht.⁵ De locatie in Delfshaven werd in 1928 gesloten.

In 1916 werd het bedrijf omgezet in een NV;

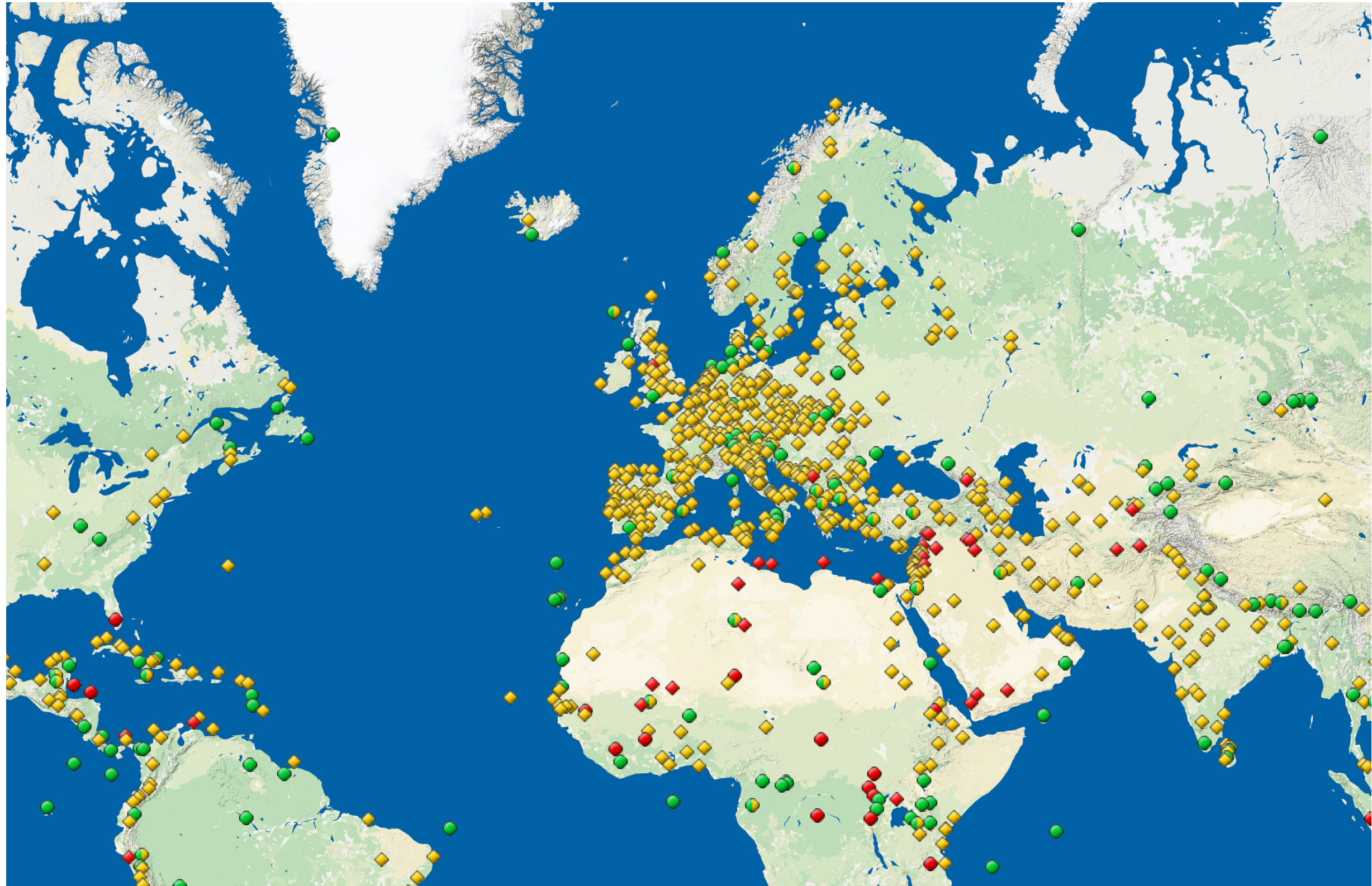
A.N. de Lint's Industrie- en Handelsmaatschappij N.V. A.A.L. de Lint had vermoedelijk progressieve politieke opvattingen. Dat zou althans kunnen blijken uit het feit dat hij vanaf 1903 commissaris en tot 1924 president-commissaris was van verzekeringsmaatschappij Brandassurantie Neerlandia in Scheveningen. De directeur was namelijk de socialistische voorman Pieter Jelles Troelstra, met wie De Lint bevriend was. De vrouw van A.A.L. de Lint was de schoonzuster van SDAP-voorman ir. J.W. Albarda (en opvolger van Troelstra als leider van SDAP), die van 1916 tot 1936 commissaris was bij A.N. de Lint N.V. In 1919 werd de vierde generatie, Adriaan Nicolaas de Lint Azn. (1894-1940), in de directie opgenomen. Hij was in 1918 getrouwd met Louise Henriette Huidekoper, een volle nicht van Heinrich Wilhelm Mauser (1868-1940), die van 1904 tot 1930 technisch directeur was bij De Porceleyn Fles. Niet alleen zakelijk maar ook privé was er dus een nauwe relatie tussen De Lint en De Porceleyn Fles. In 1921 werd Mauser commissaris bij De Lint.

In 1921 werd aan de Stationsweg 91 in Den Haag, een drukke winkelstraat vlakbij station Hollands Spoor, een pand betrokken met toonkamers voor architecten en opdrachtgevers. In de Delftse vestiging aan de Westvest werd in 1926 begonnen met het ontwerpen en produceren van glas-in-loodramen. Eind 1928 werd daar een nieuw kantoorgebouw met tegelshowroom geopend. In 1933 werden de kantooractiviteiten in Delft opgeheven en naar Den Haag overgebracht; wel bleven in Delft de tegel-

⁴ Katholieke Illustratie, jaargang 19, nummer 1 (1885).

⁵ Verslag Raad van Commissarissen 5 november 1923, vóór de naamverandering was het adres: Z.O. Buttersingel 185.

UNESCO Cultural heritage

YELLOW is cultural heritage site according to UNESCO, retrieved from: <http://whc.unesco.org>

Dombauhütte as Archive

Atelier of Dombildhauer Peter Fuchs, 1880, Dombauhutte Cologne

Archive of building materials Praktijkcentrum Restauratie & Ambacht (RIBO)

RIBO at Erve Woldhuis, Hengelo

Delft Archive of building materials

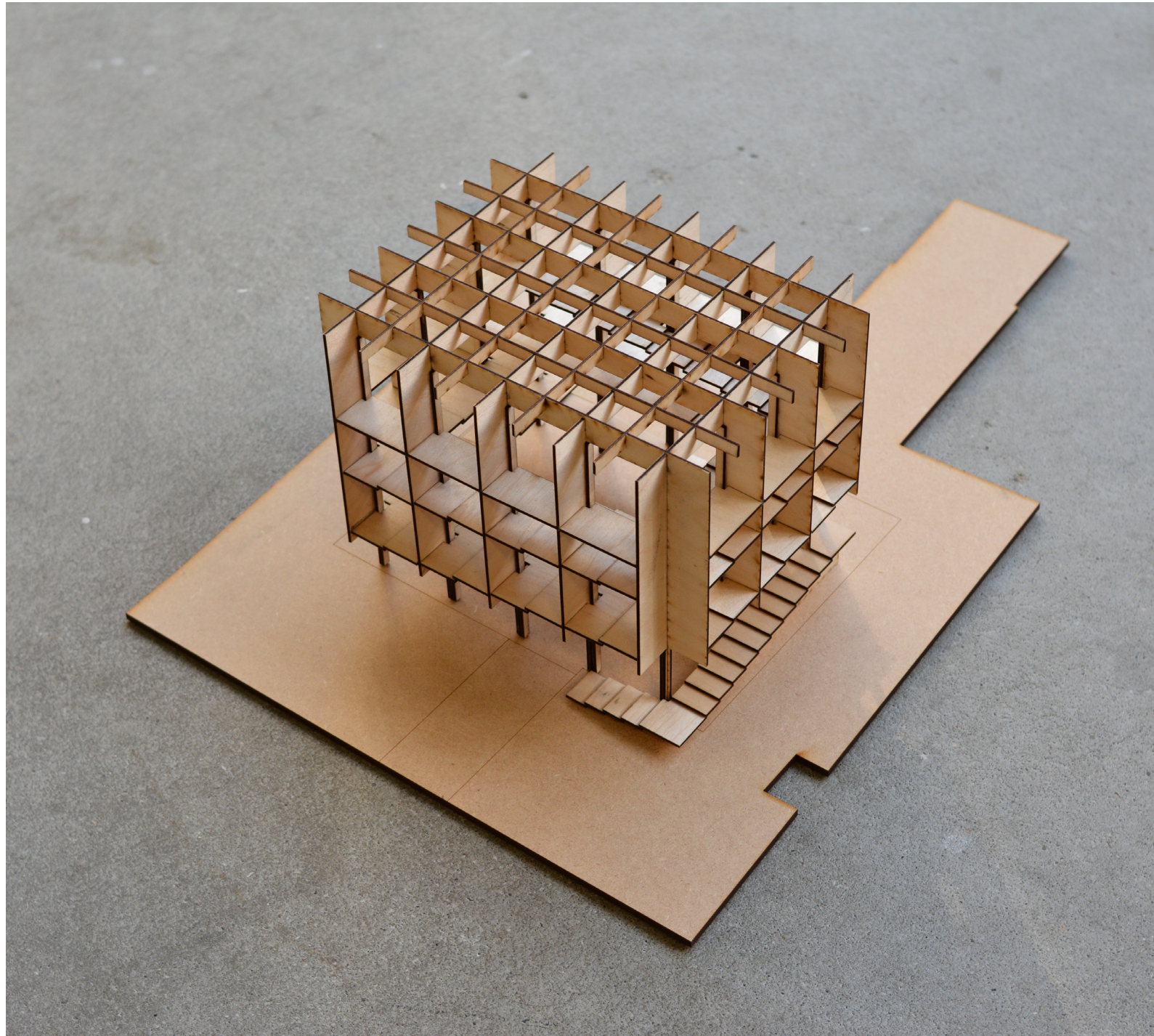

Archief bouwfragmenten Delft, photo by Chris Dieke

Archive of building materials

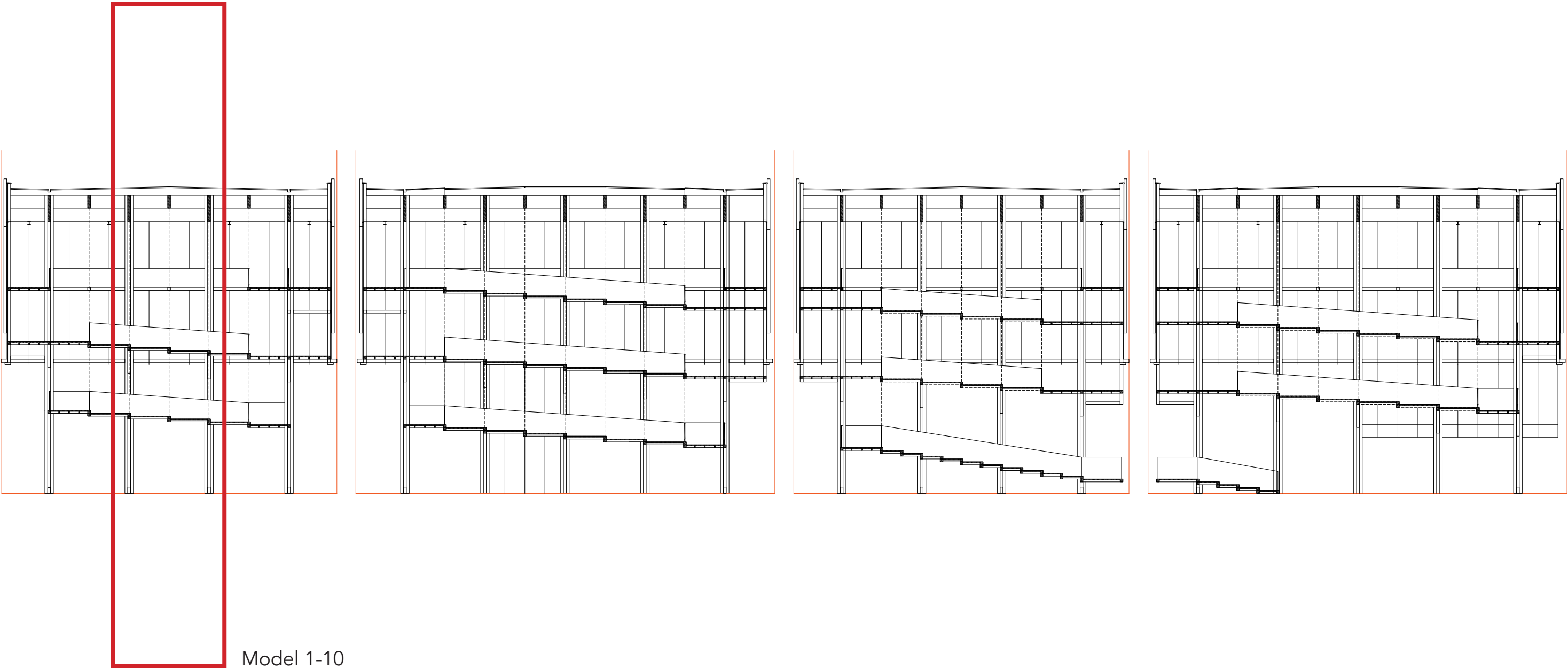

Archive of the Stadtbahütte

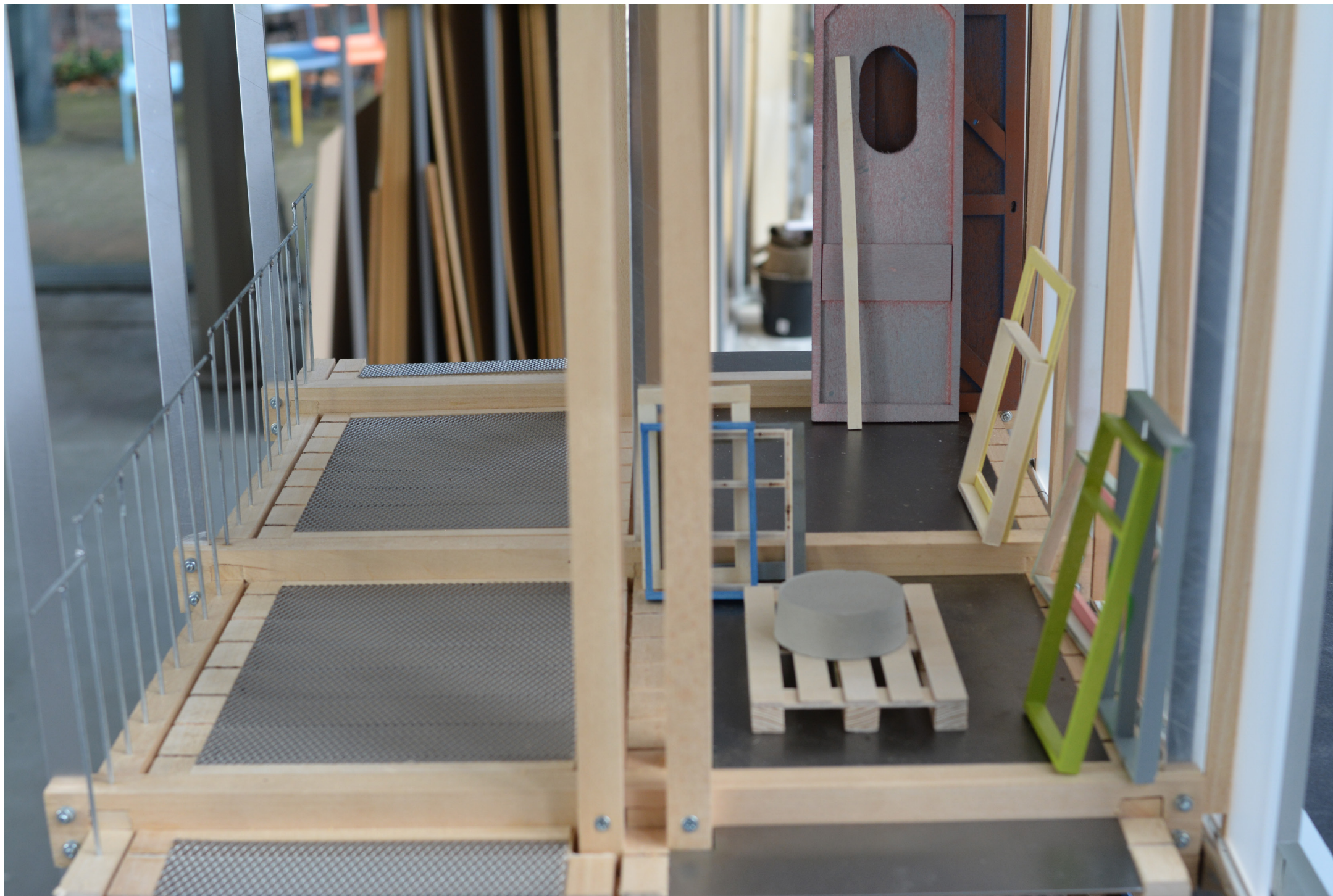
Model 1-100

Archive folded out

Model 1-10

Archive of the Stadtbauhütte

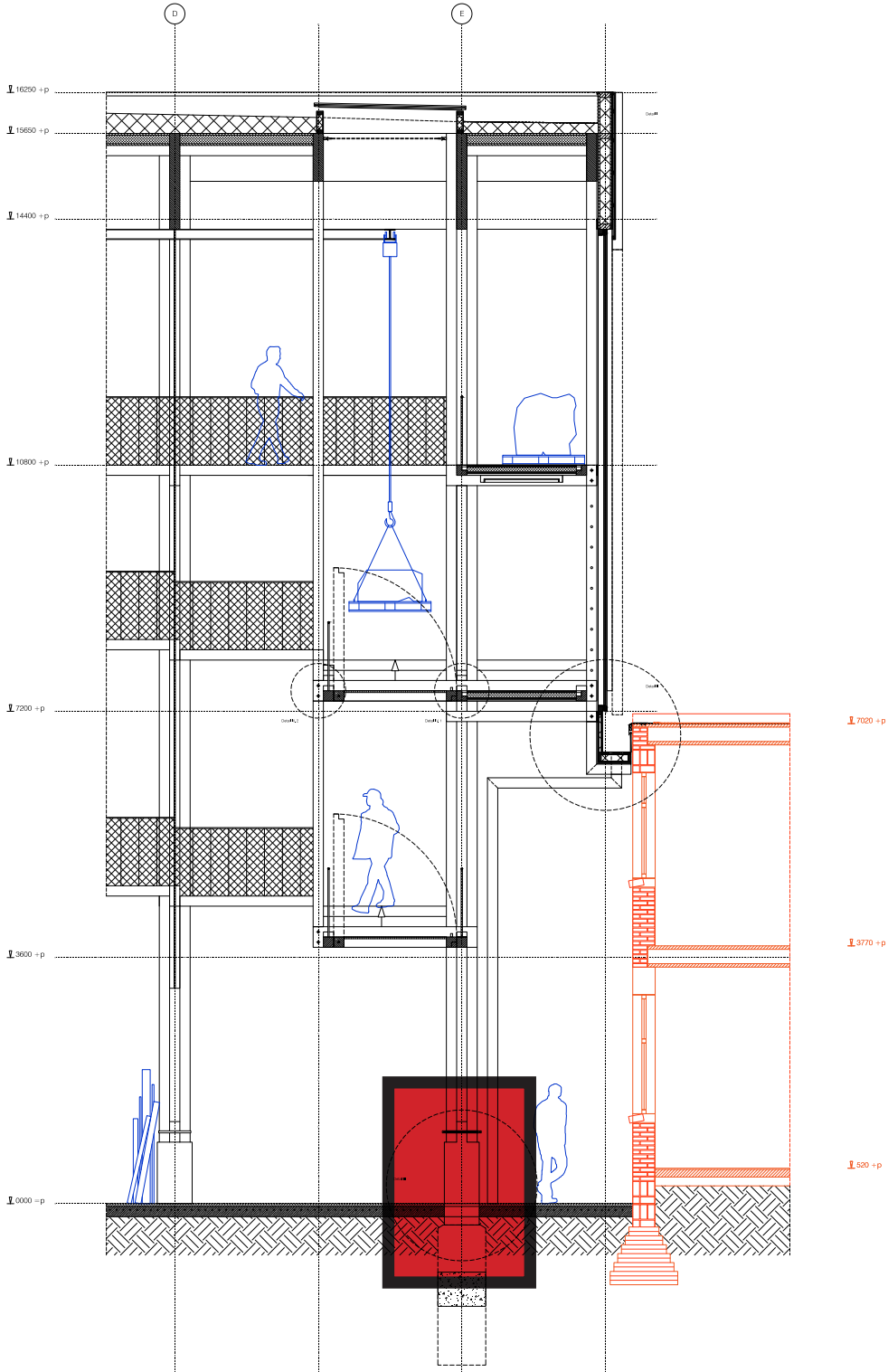
Model 1-10

Archive of the Stadtbahütte Upper level

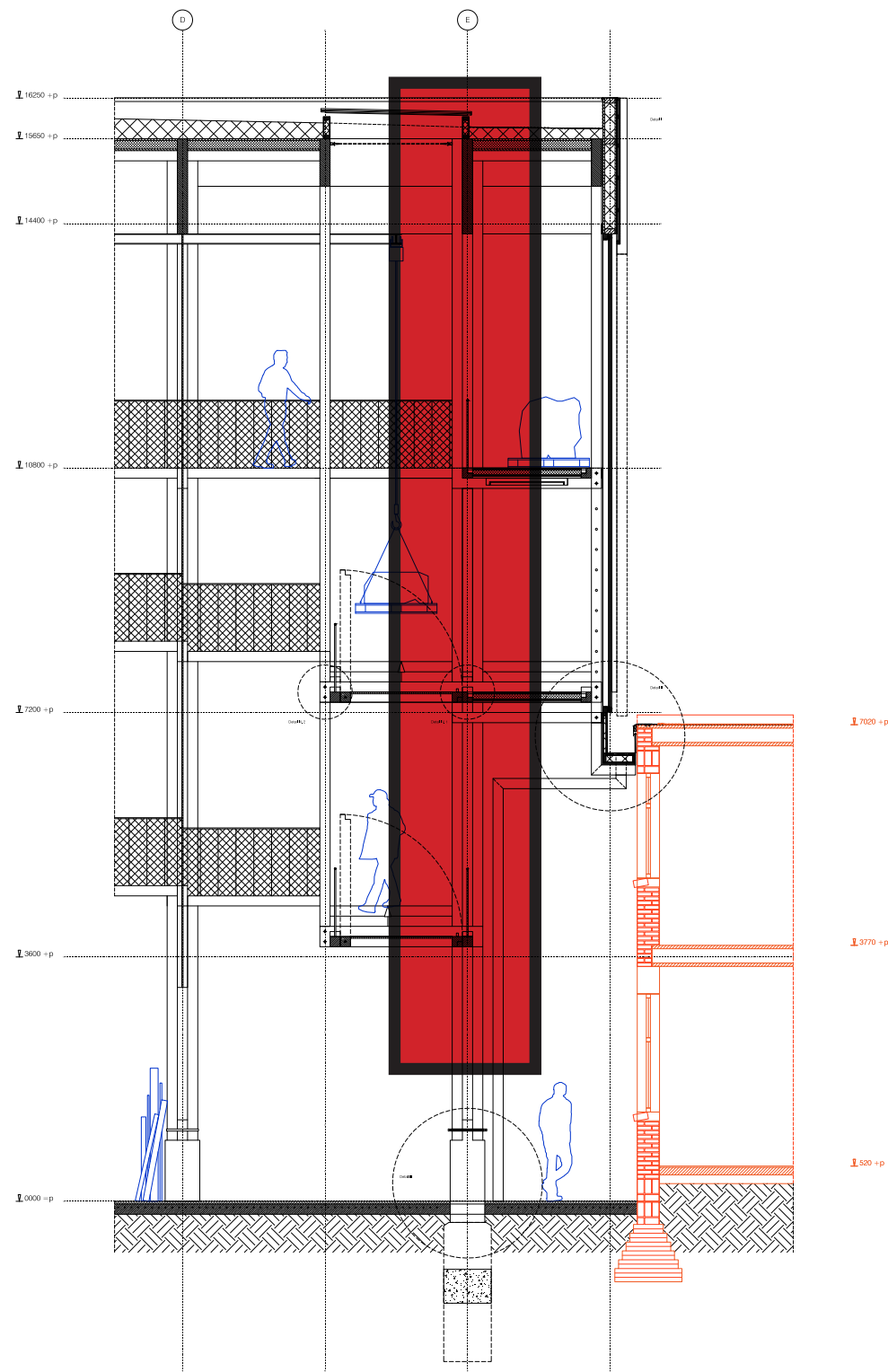

Model 1-10

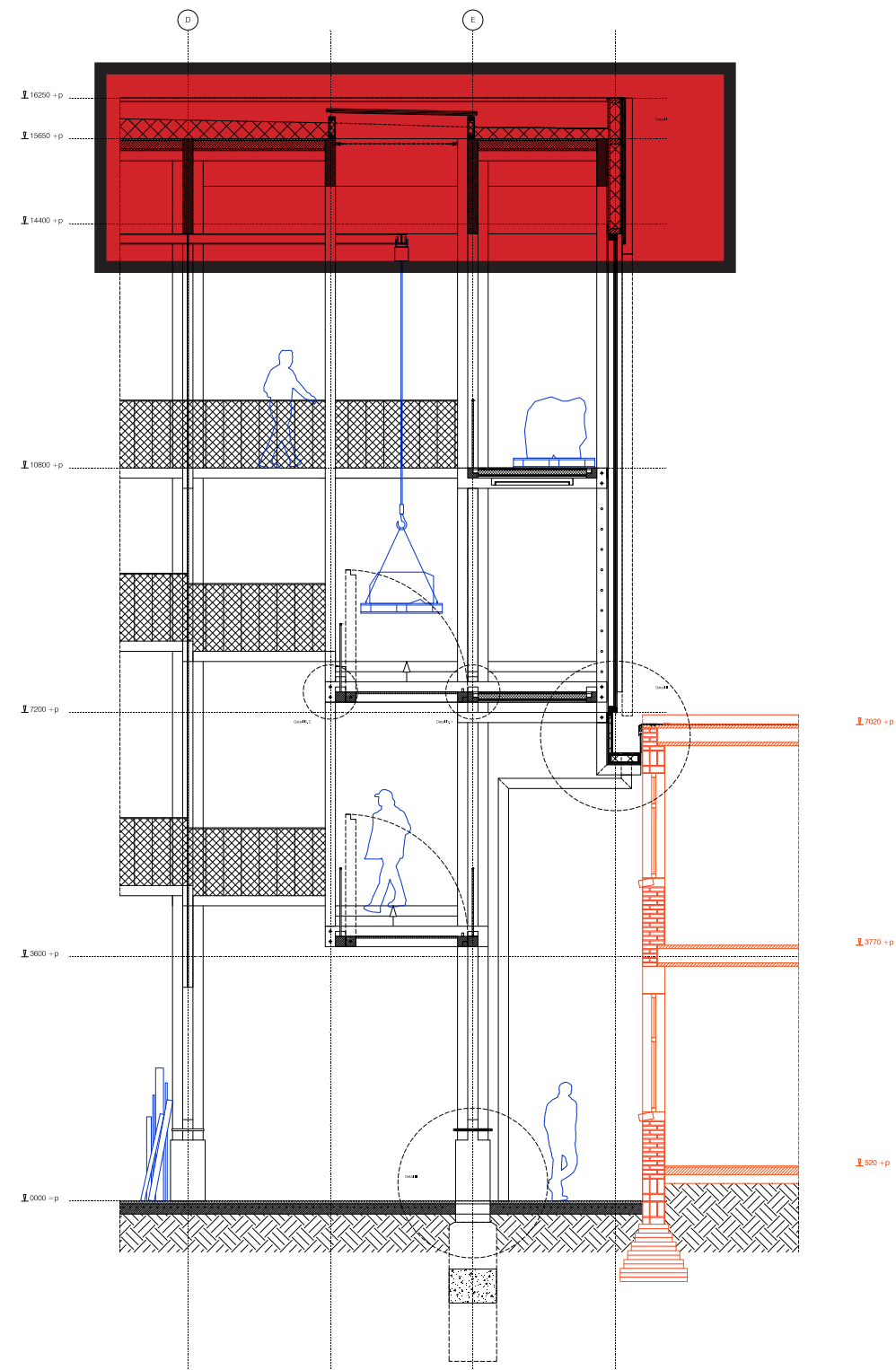
Foundation - Column

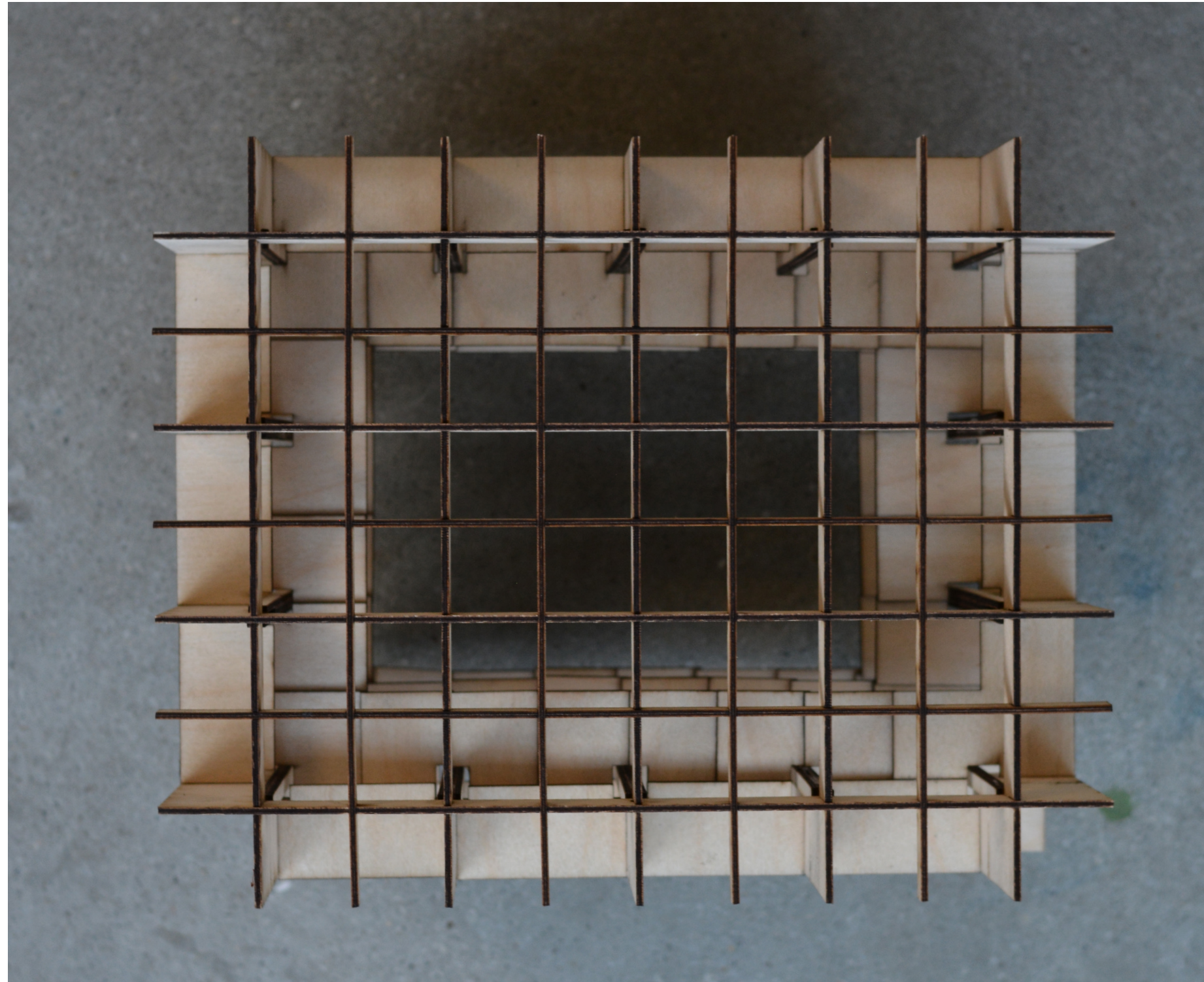
Column

Column - Roof structure

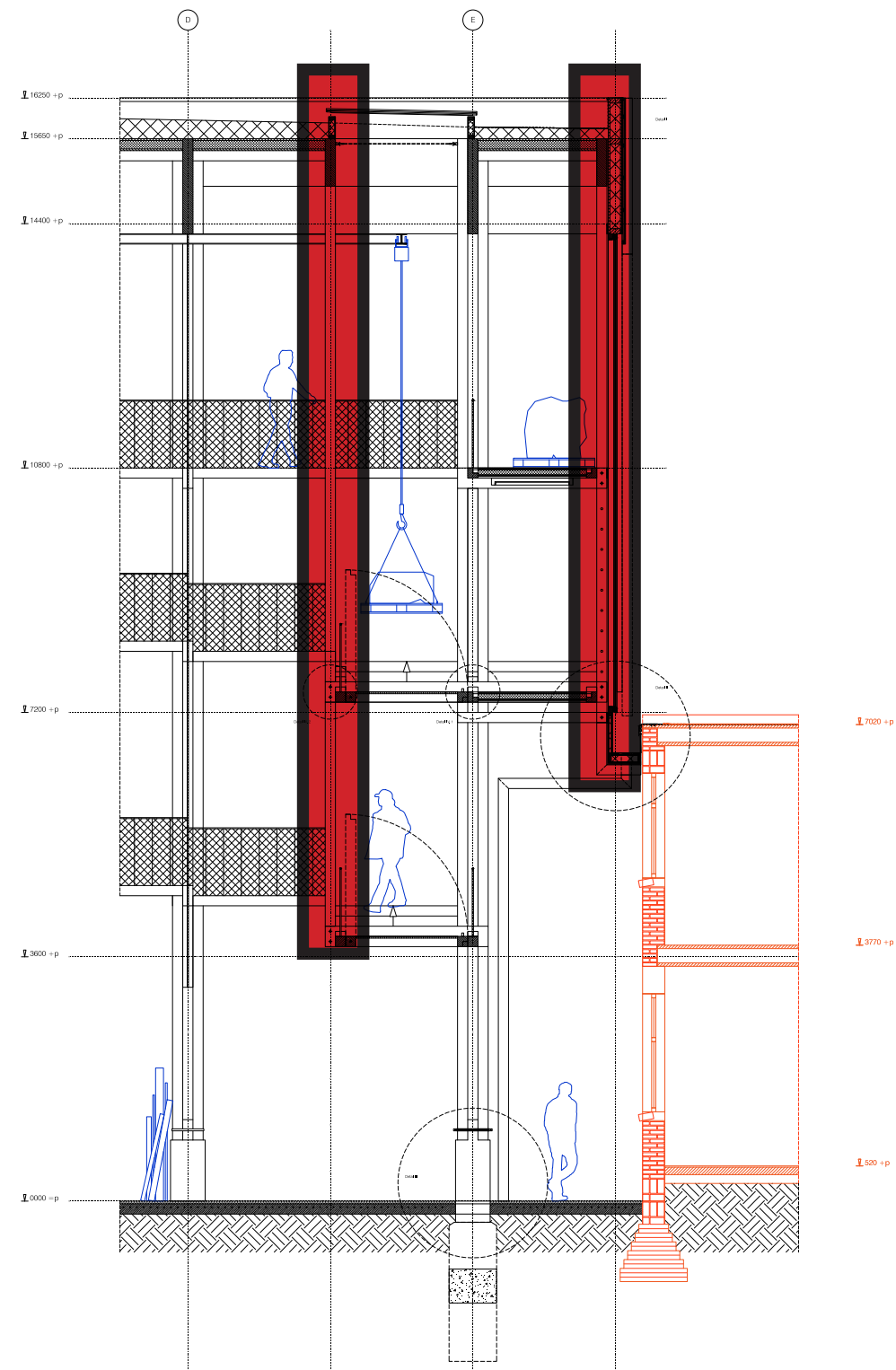

Roof structure spanning from column to column

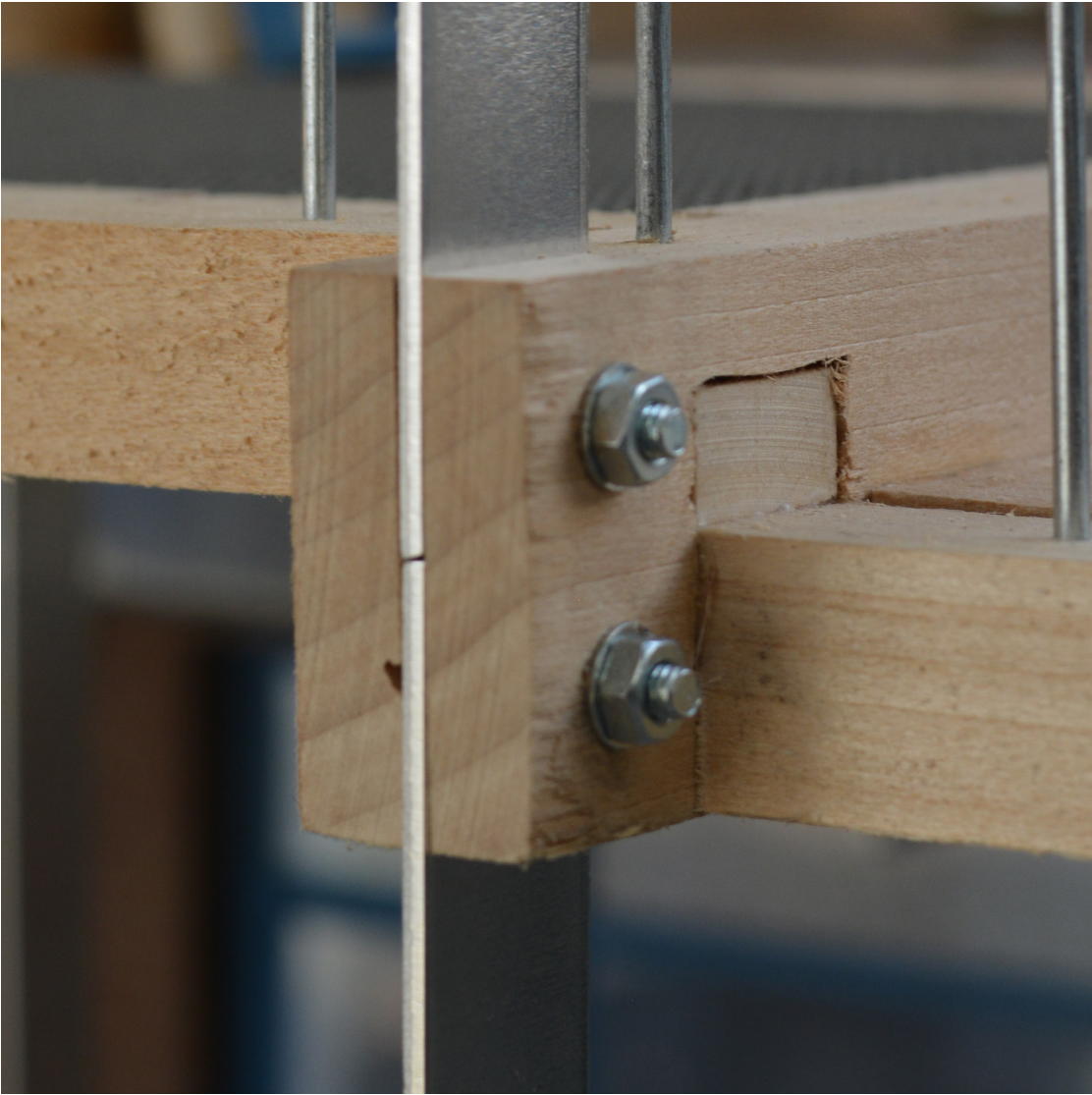
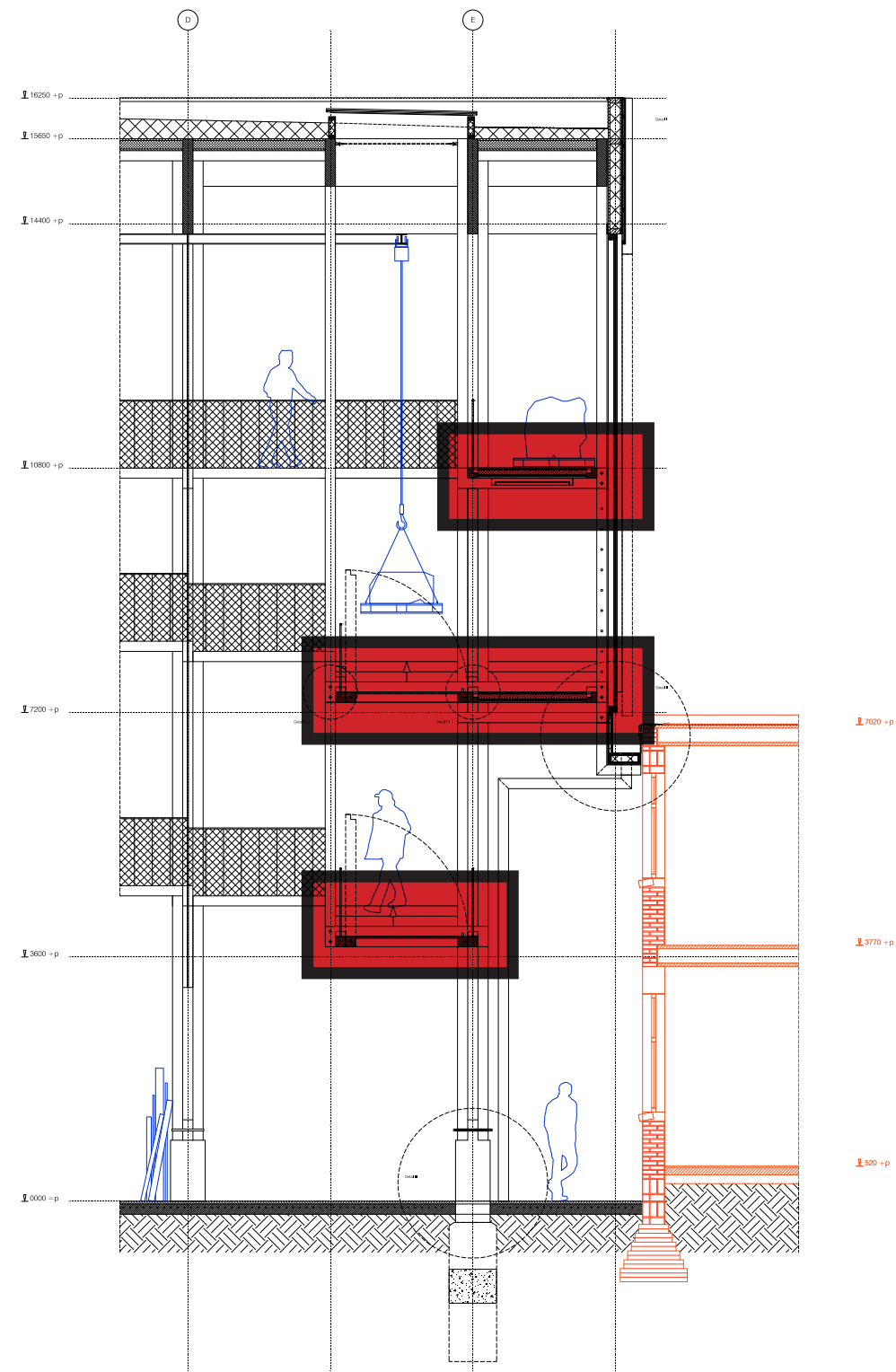

Model 1-100, top view

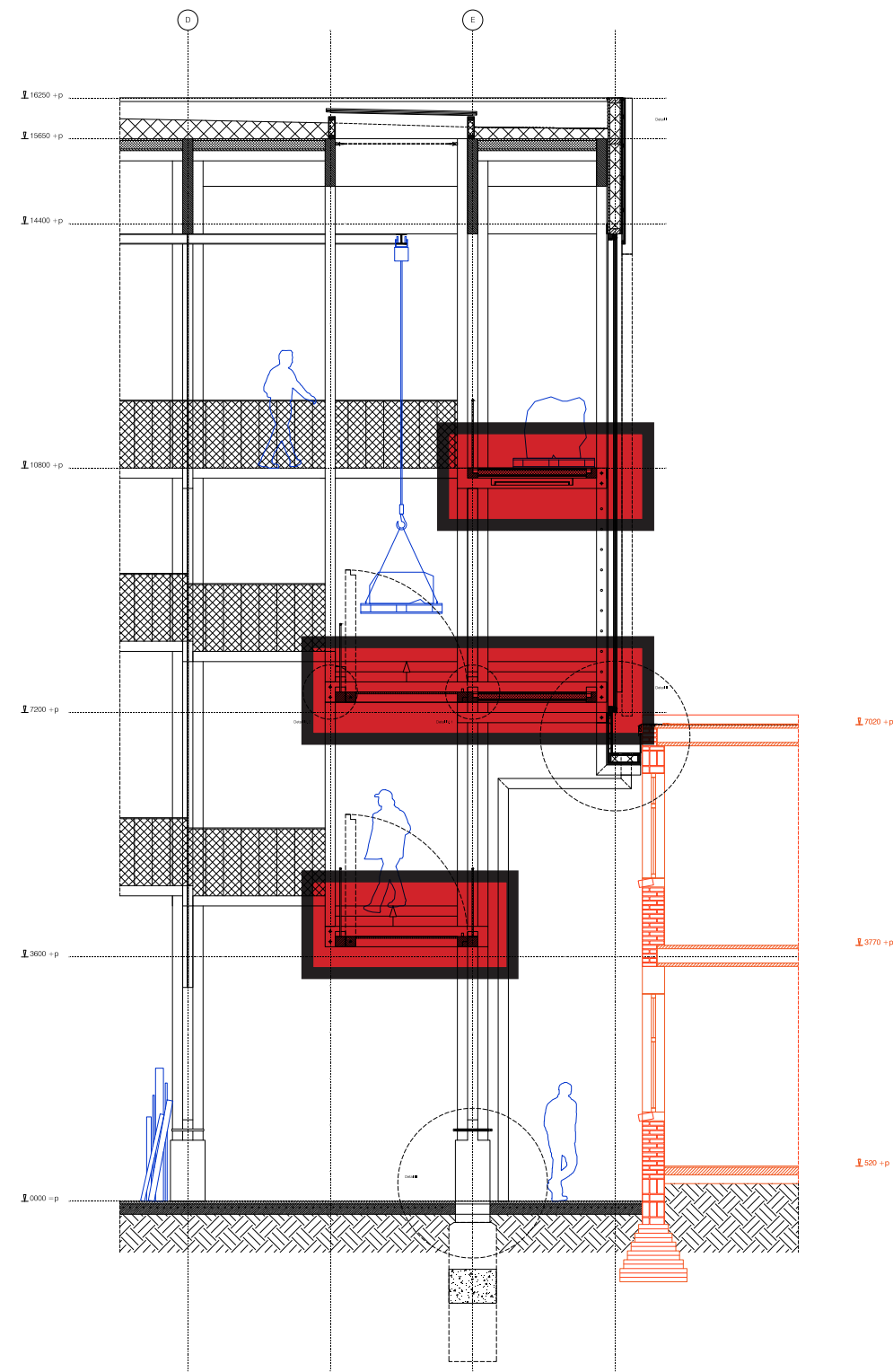
Metal slabs

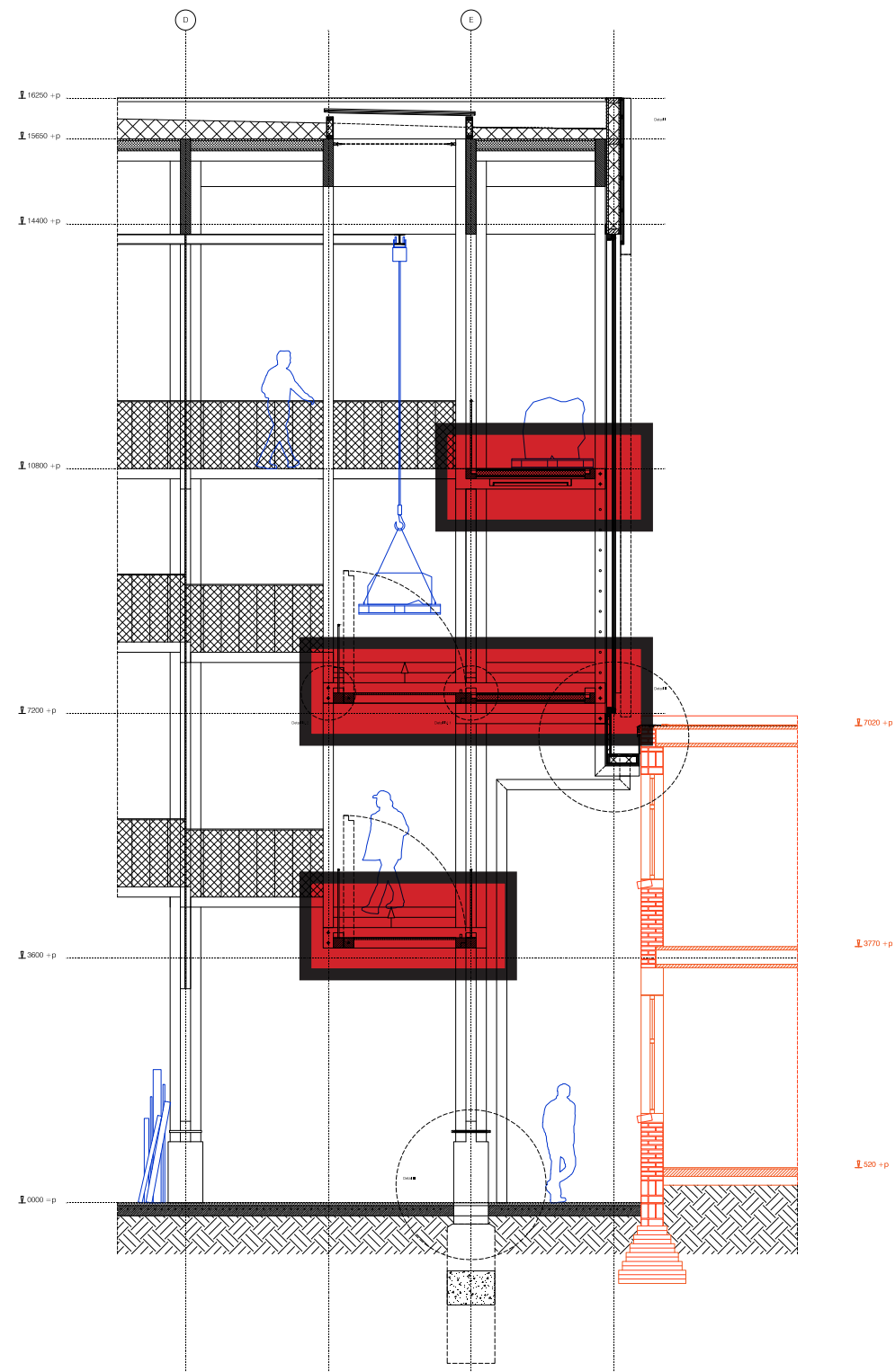
Metal slabs - Beam 300

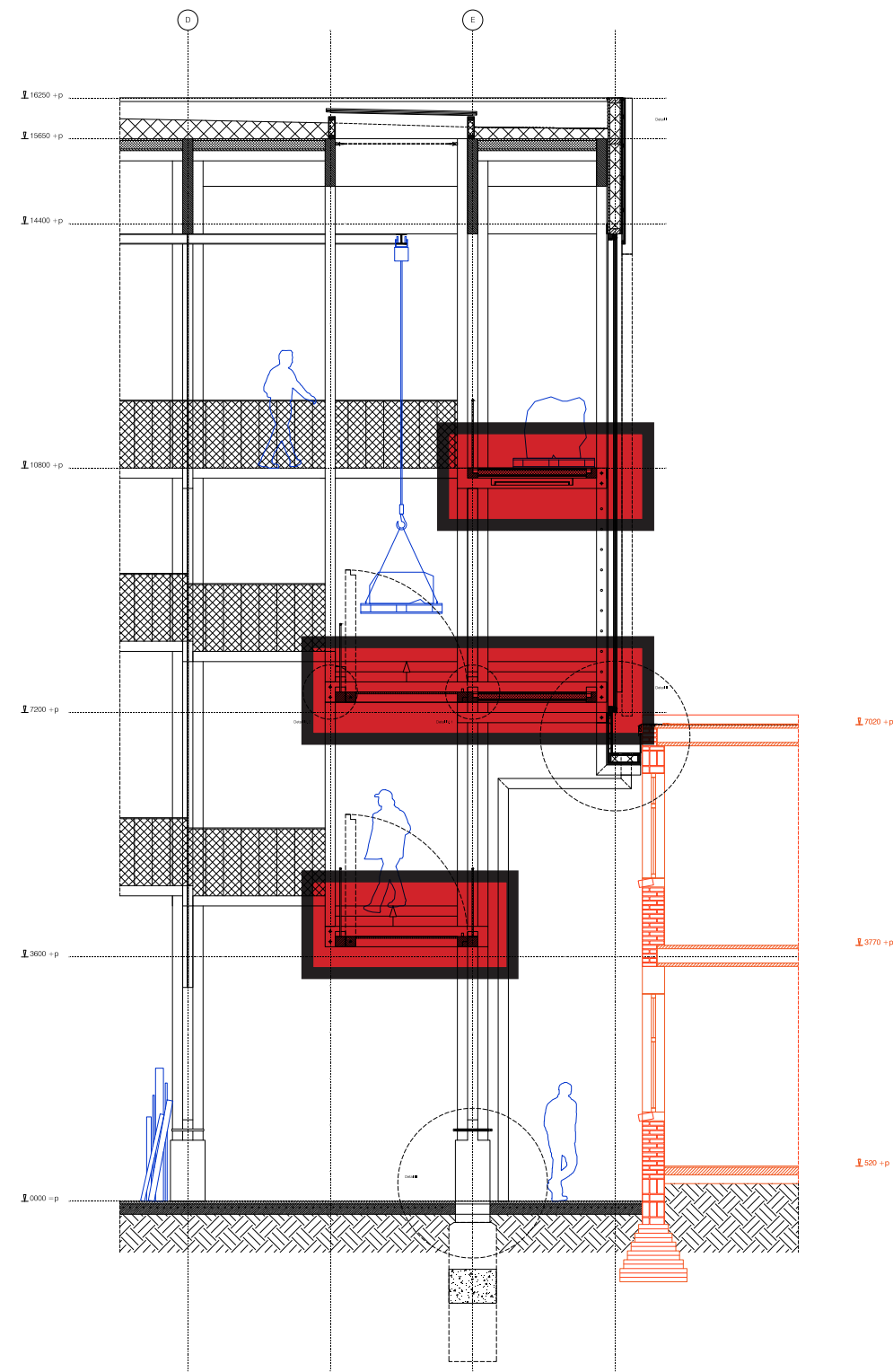
Beam 300

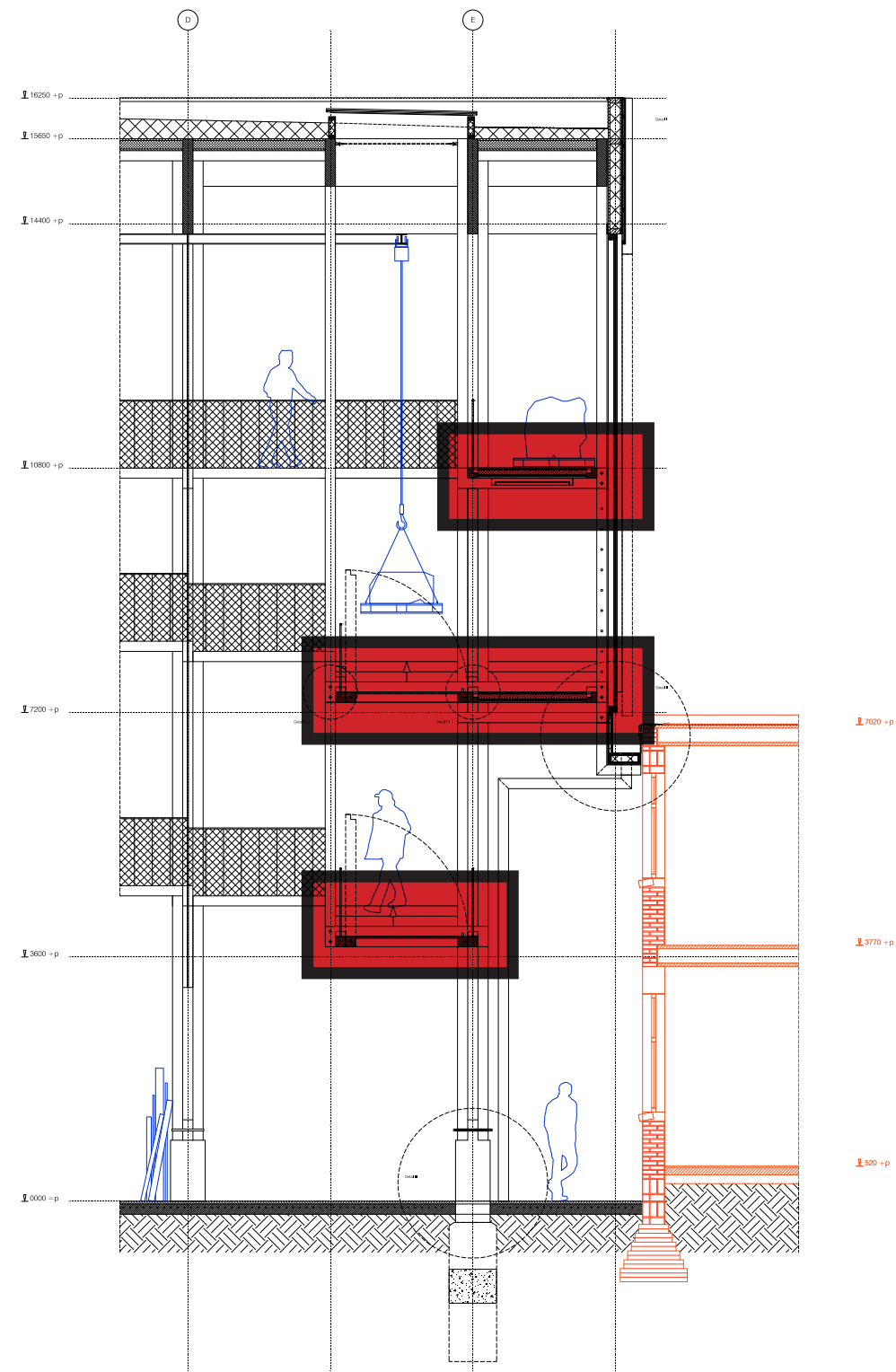
Beam 300 - Beam 150

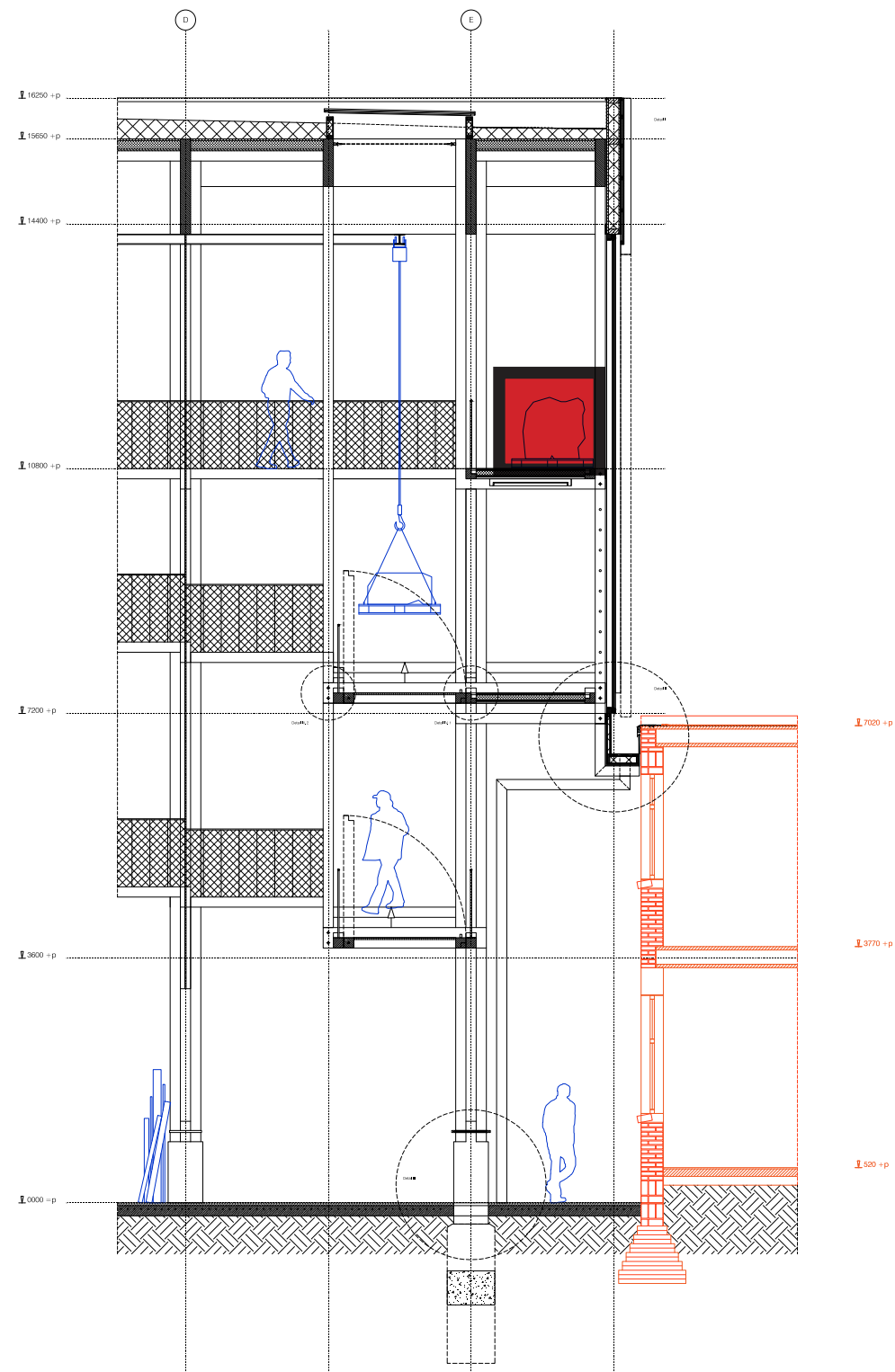
Beam 150

Floor planes

Material object

Reference Dombauhutte as Archive

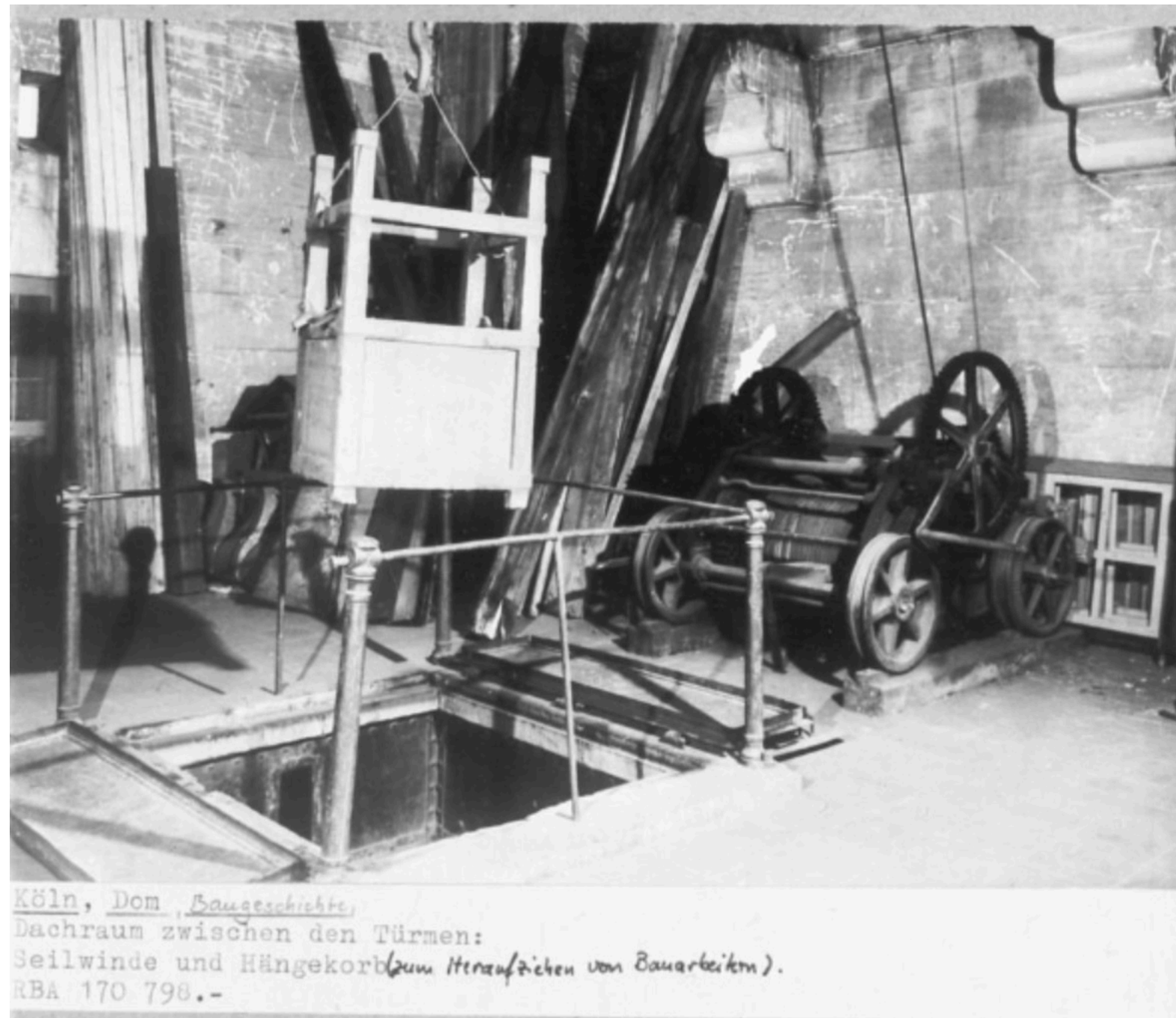

Storage, Eusebiuskerk Arnhem

Distribution of goods

Distribution of goods

Köln, Dom, Baugeschichte.
Dachraum zwischen den Türmen:
Seilwinde und Hängekorb (zum Heraufziehen von Bauarbeiten).
RBA 170 798.-

Distribution, Dombauhütte Cologne, Germany

The model as a method to design

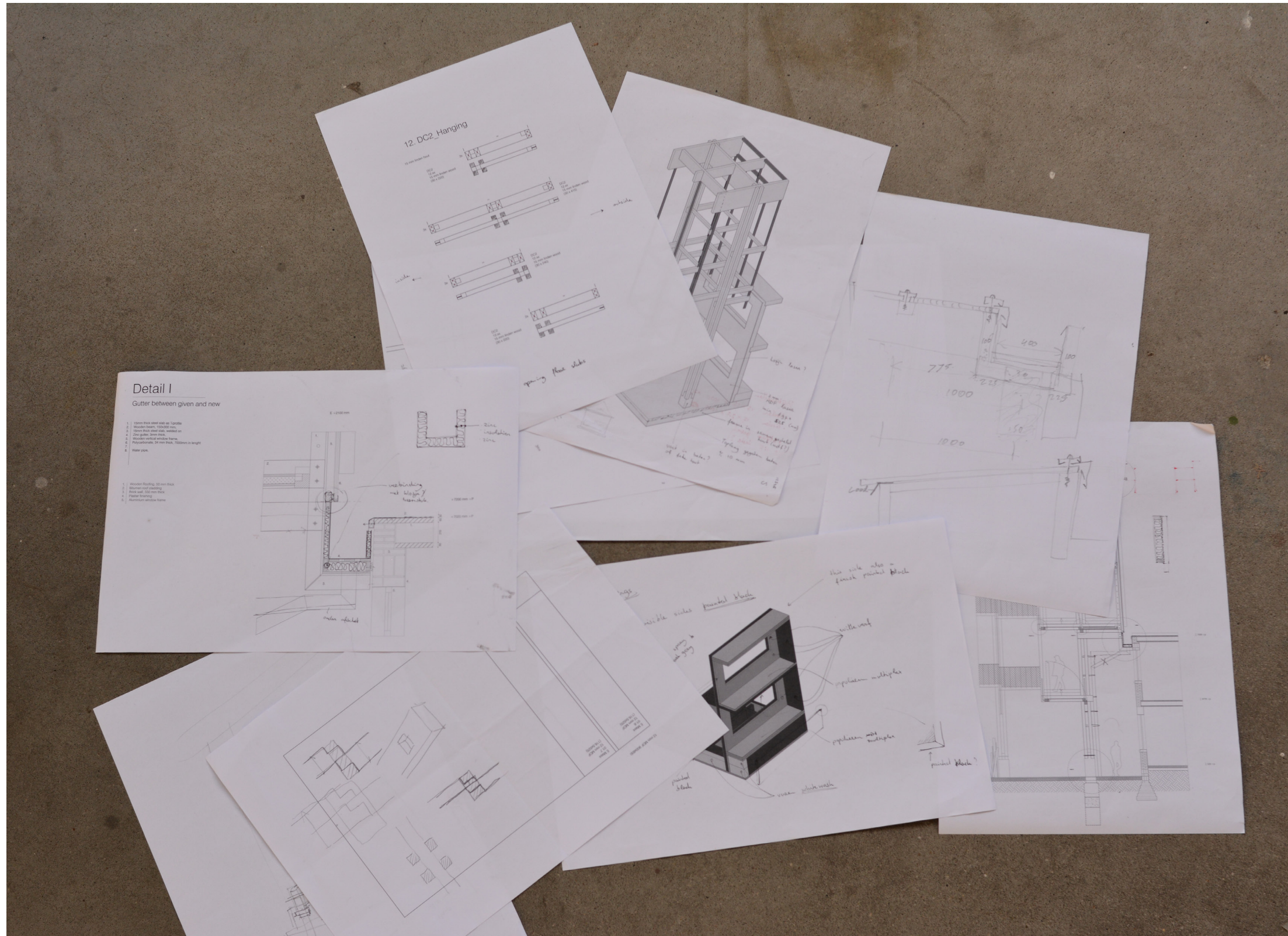
Model 1-10

A collaborative process

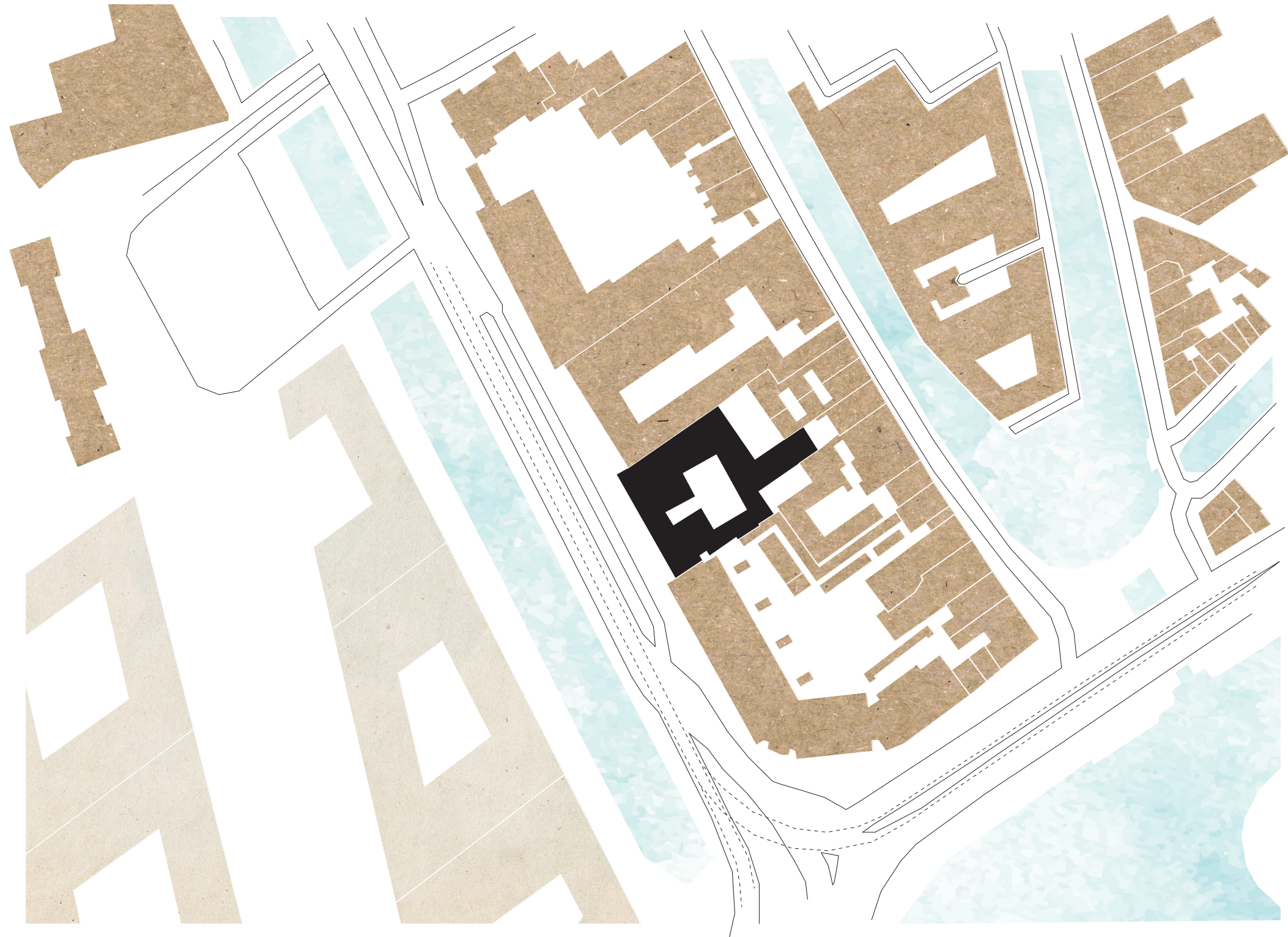
In conversation with Willem Mensert

Drawings as means of communication

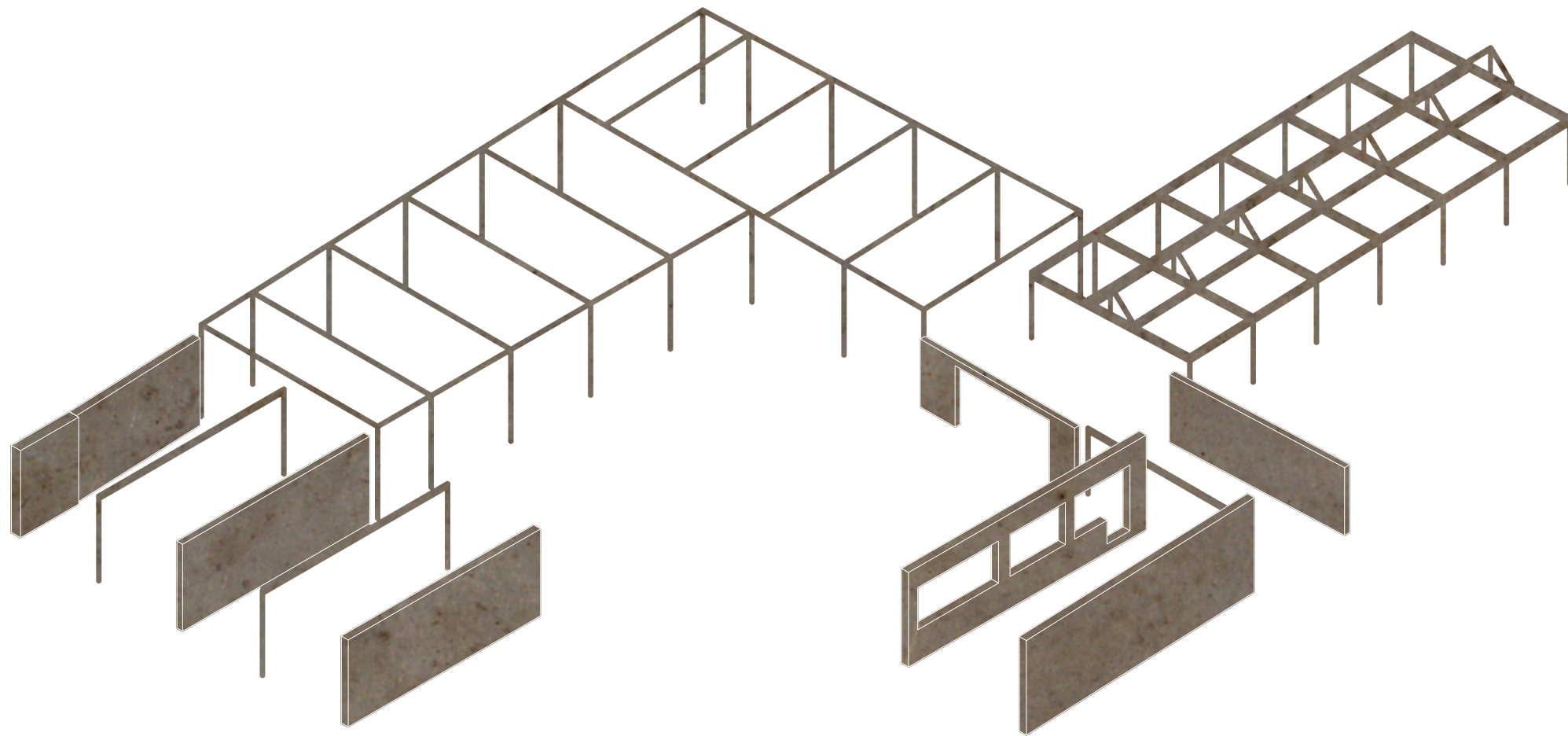

work drawings

Location Stadtbauhütte

Individual Structures

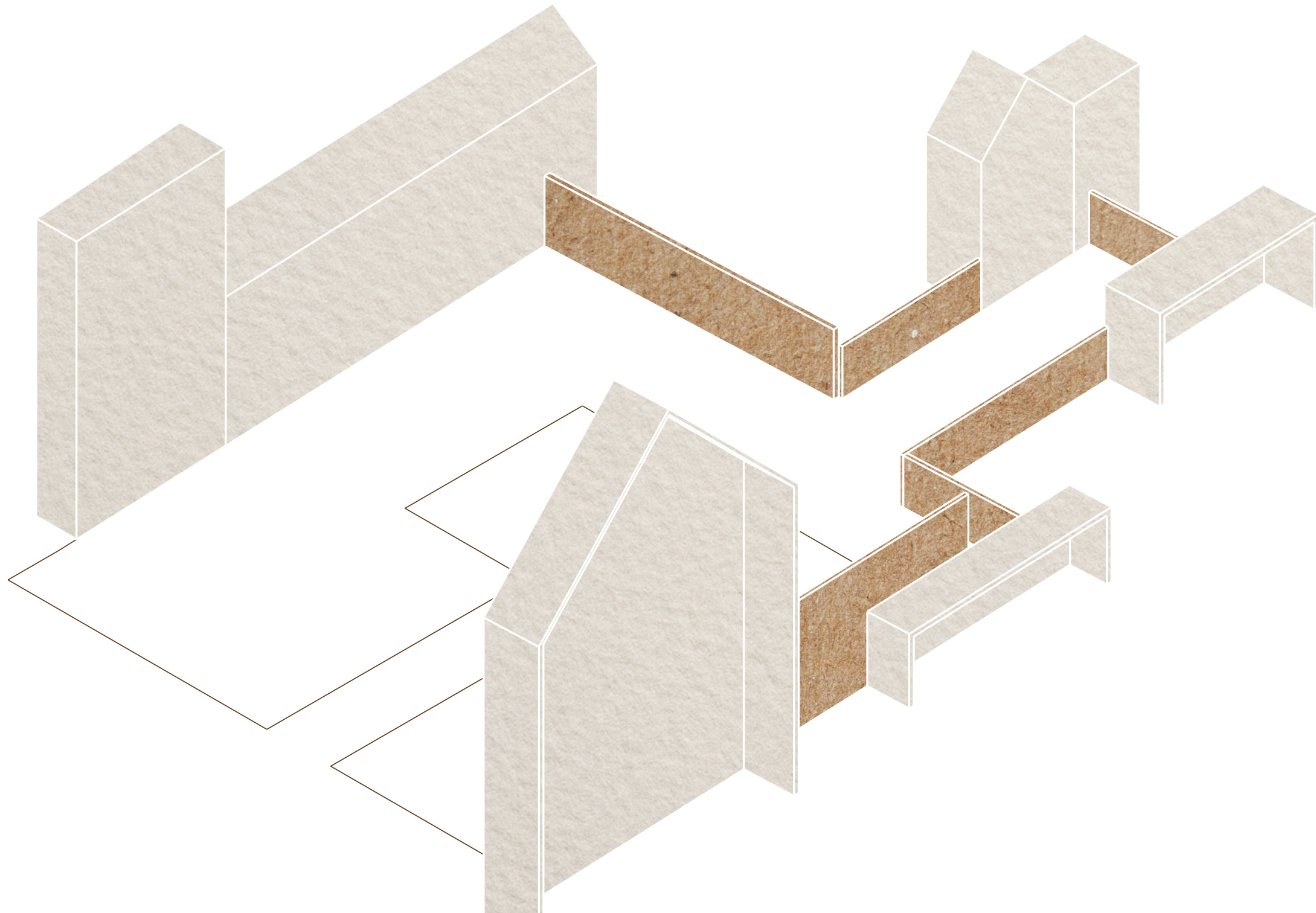

Individual characters

Original workshop shed,
Westvest, Delft

Shared blind walls

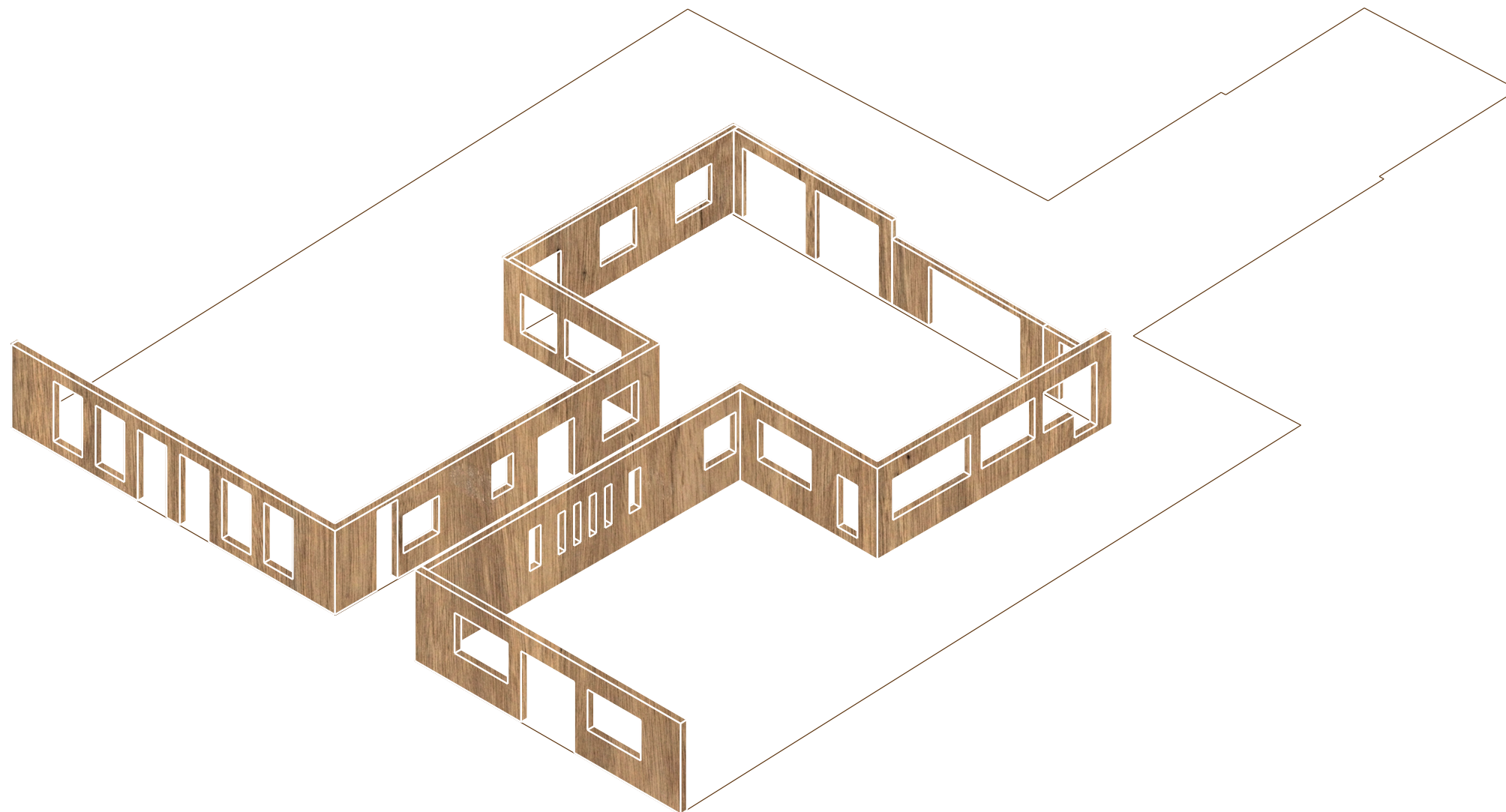

Shared blind walls

Blind wall of the neighboring building
Westvest, Delft

Building opens to the
central courtyard

Building opens to the
central courtyard

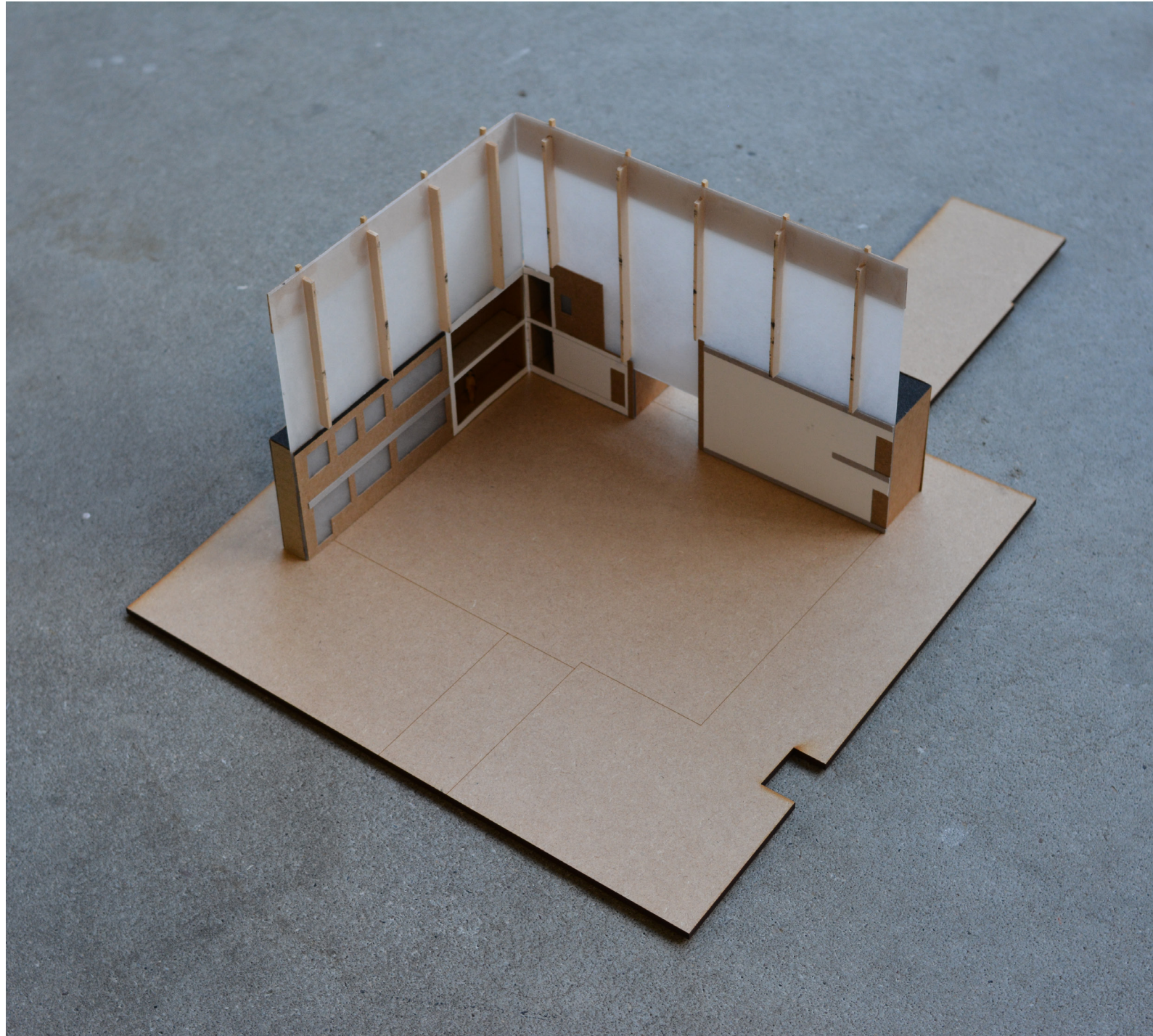
Central courtyard
Westvest, Delft

Given situation

Westvest 143-149

Perimeter of the courtyard

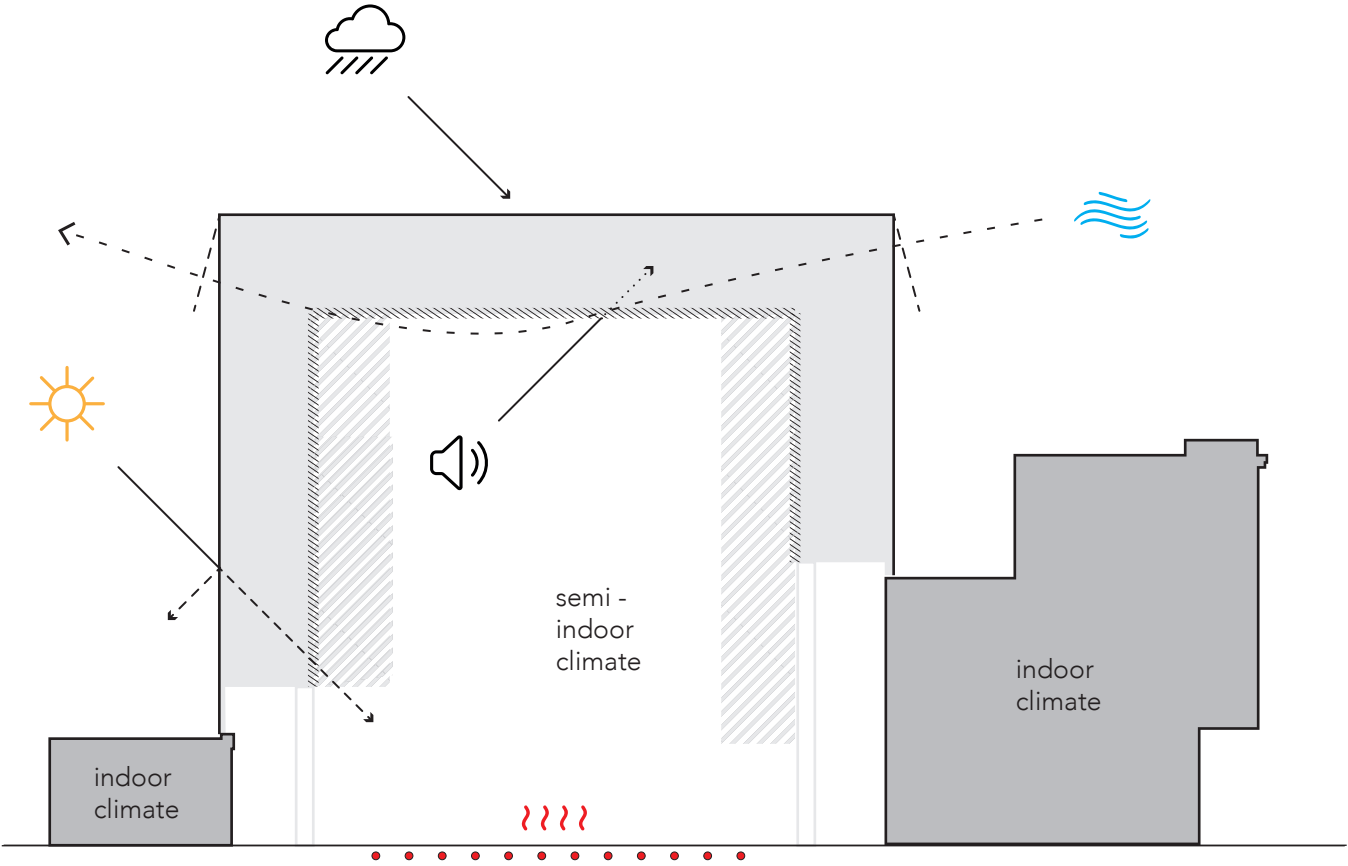
Model 1-100

Perimeter of the courtyard

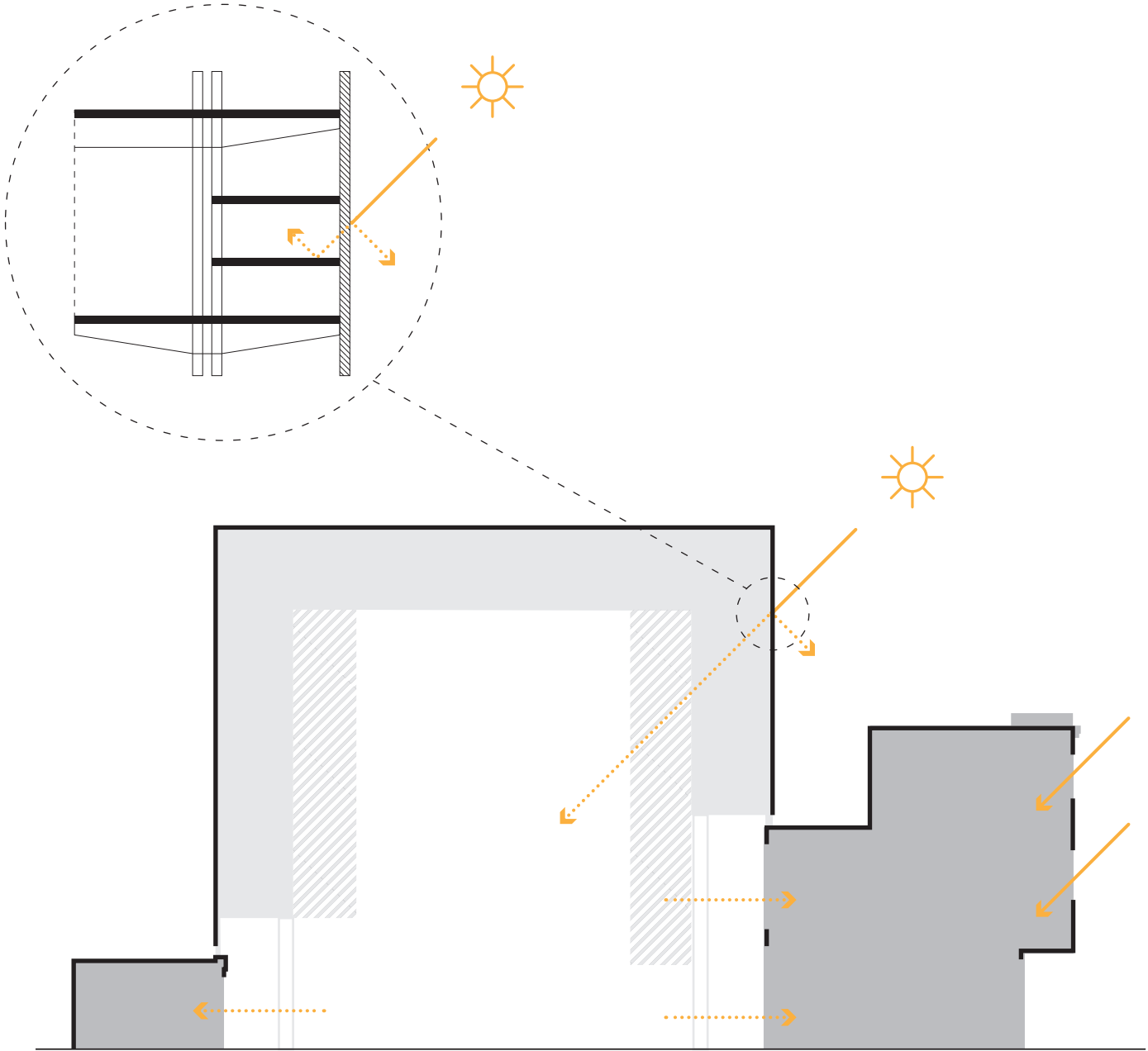
Climate

Climate Overview

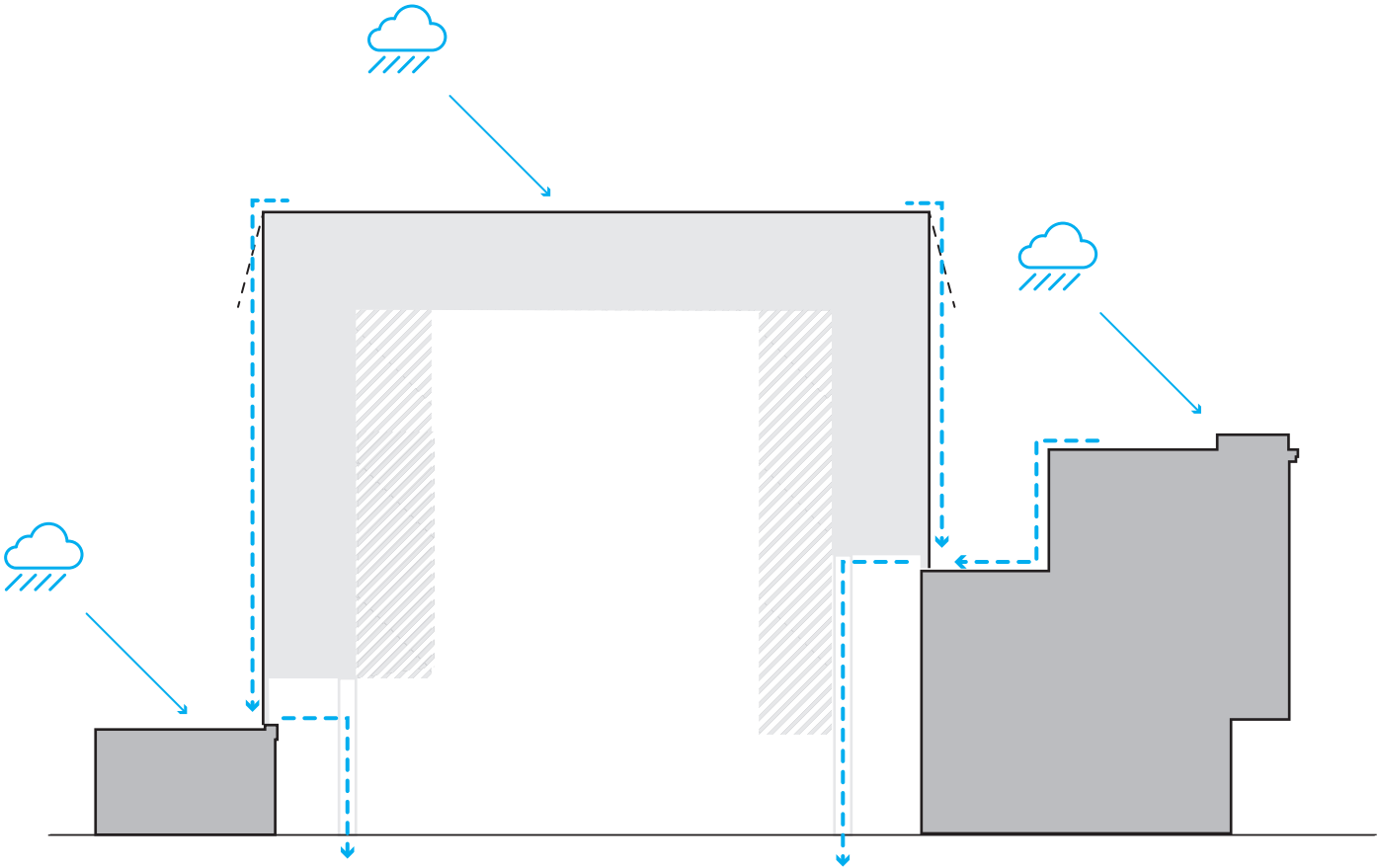
Climate

Light

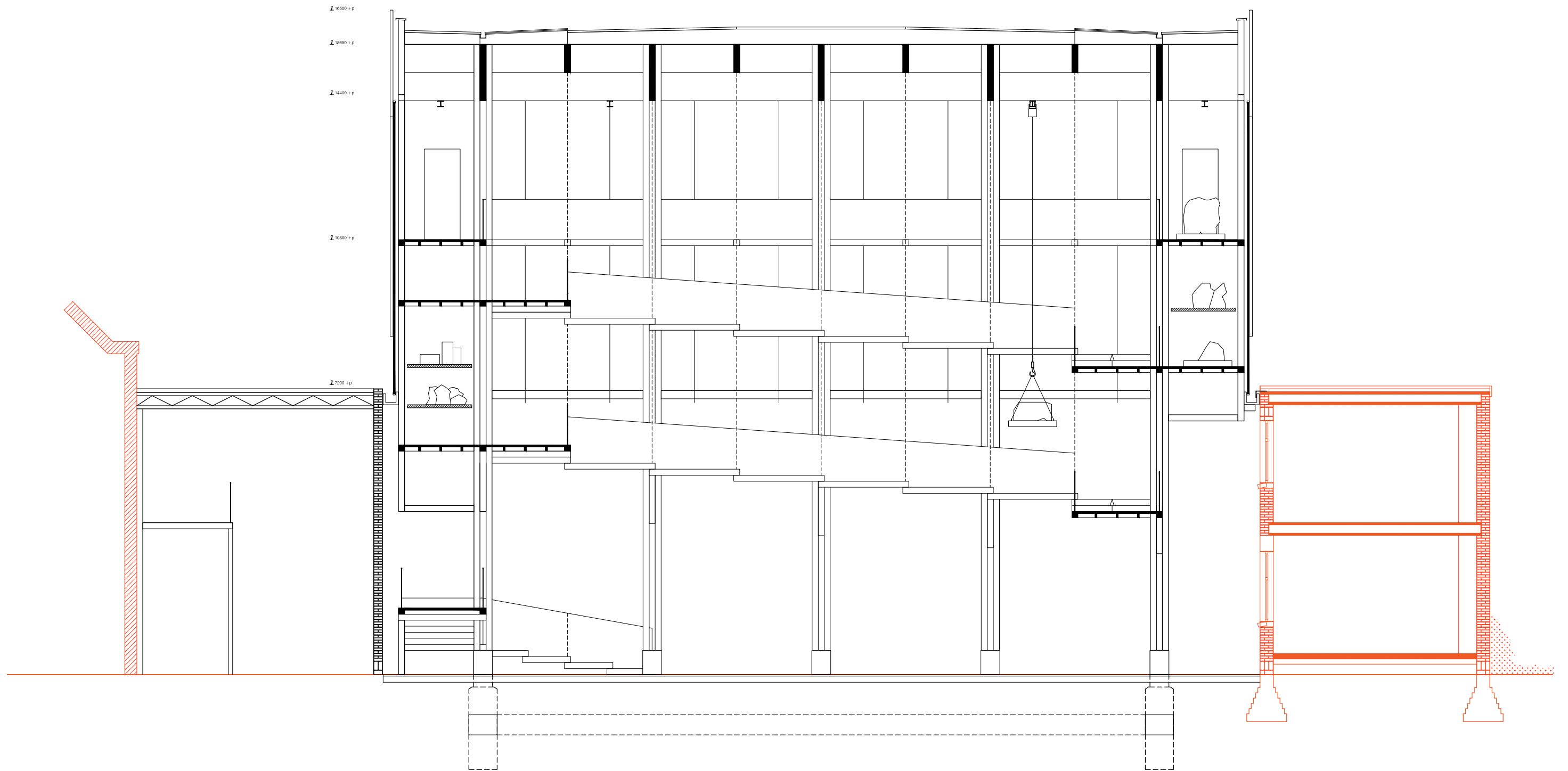

Climate

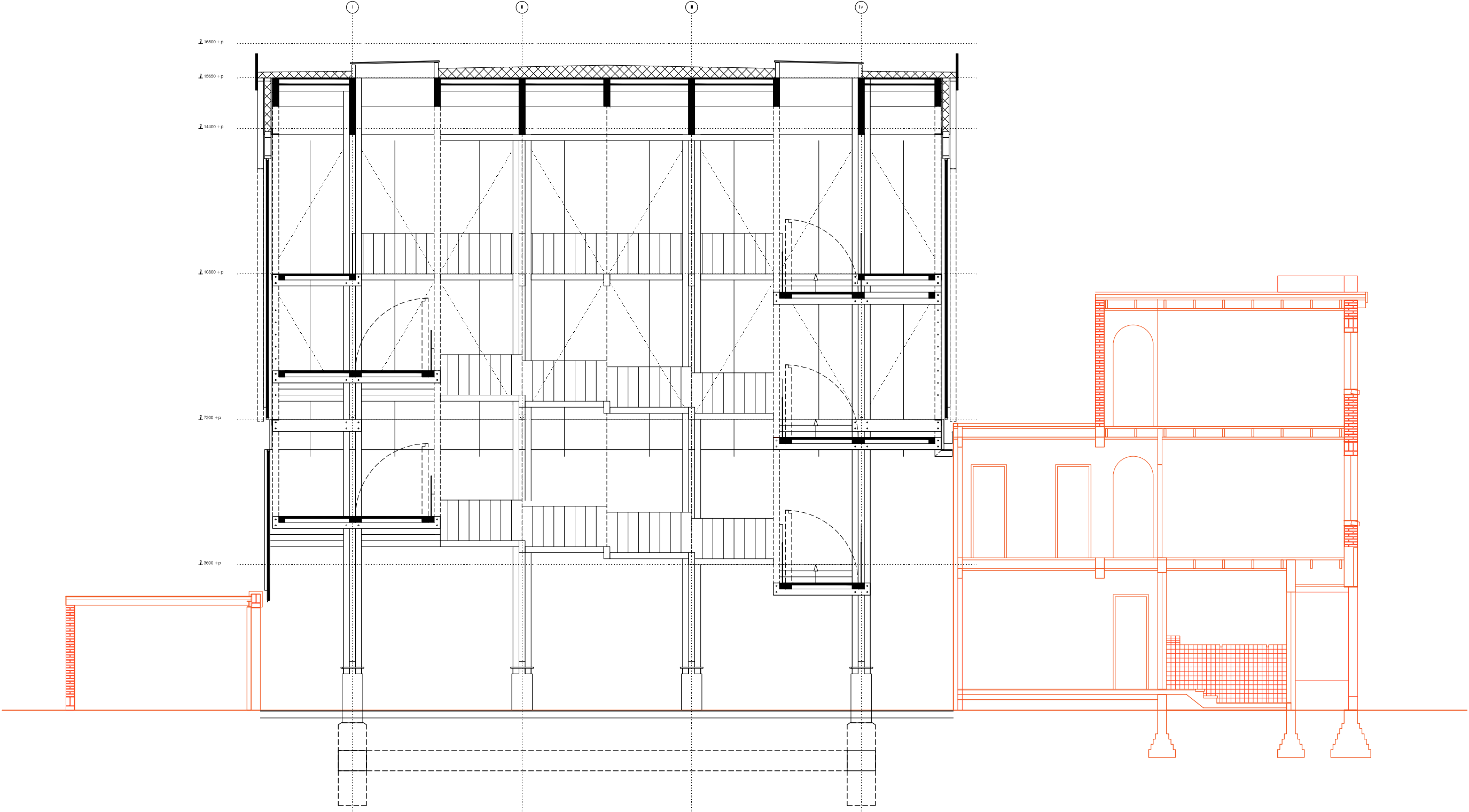
Drainage

Section I

Section II

Meeting given situation and new design

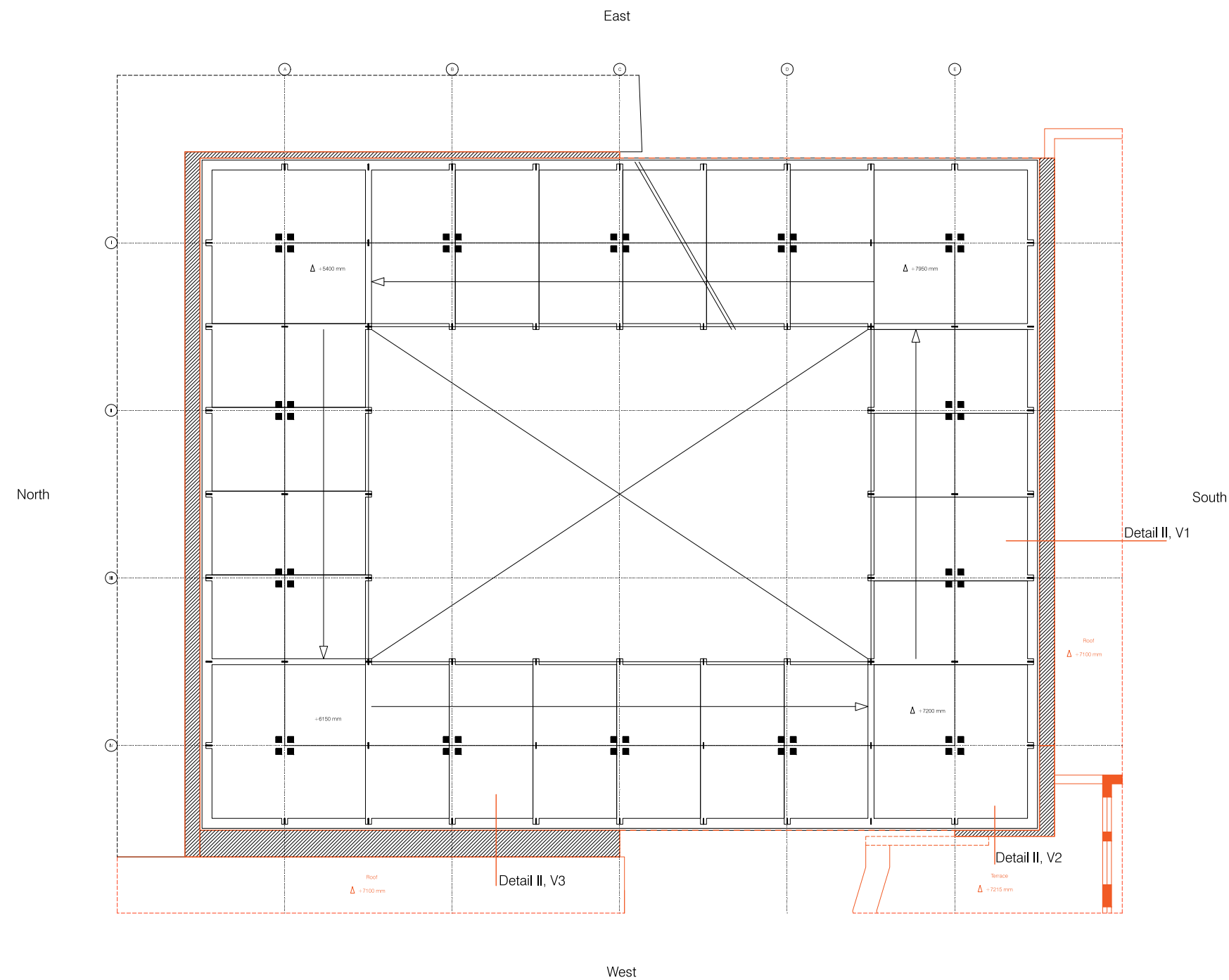
Model 1-10

Gutter as element of connection

Model 1-10

Gutter as element of connection

Gutter as element of connection

Model 1-10

Gutter detail

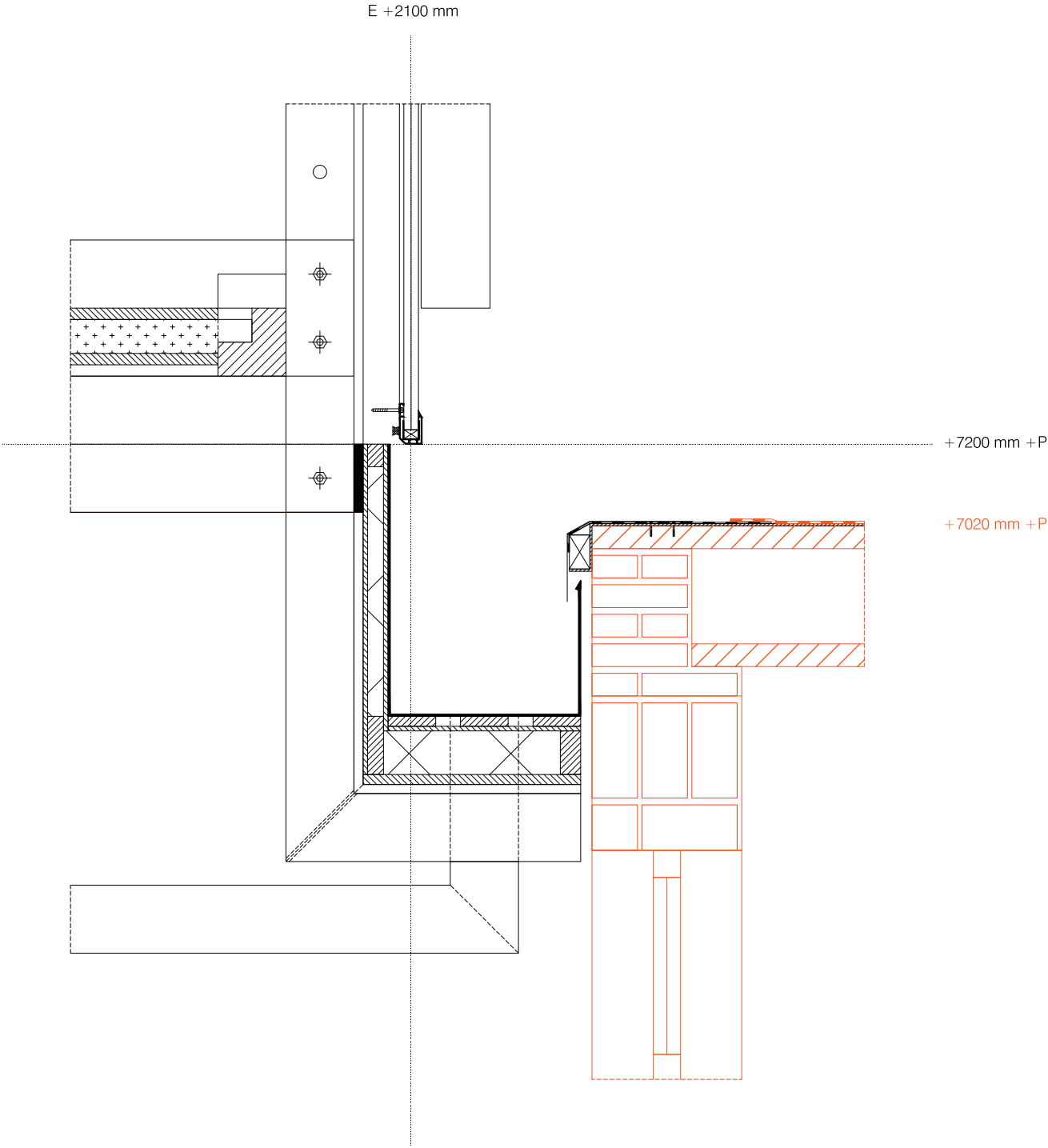
Version I

Version II

Version III

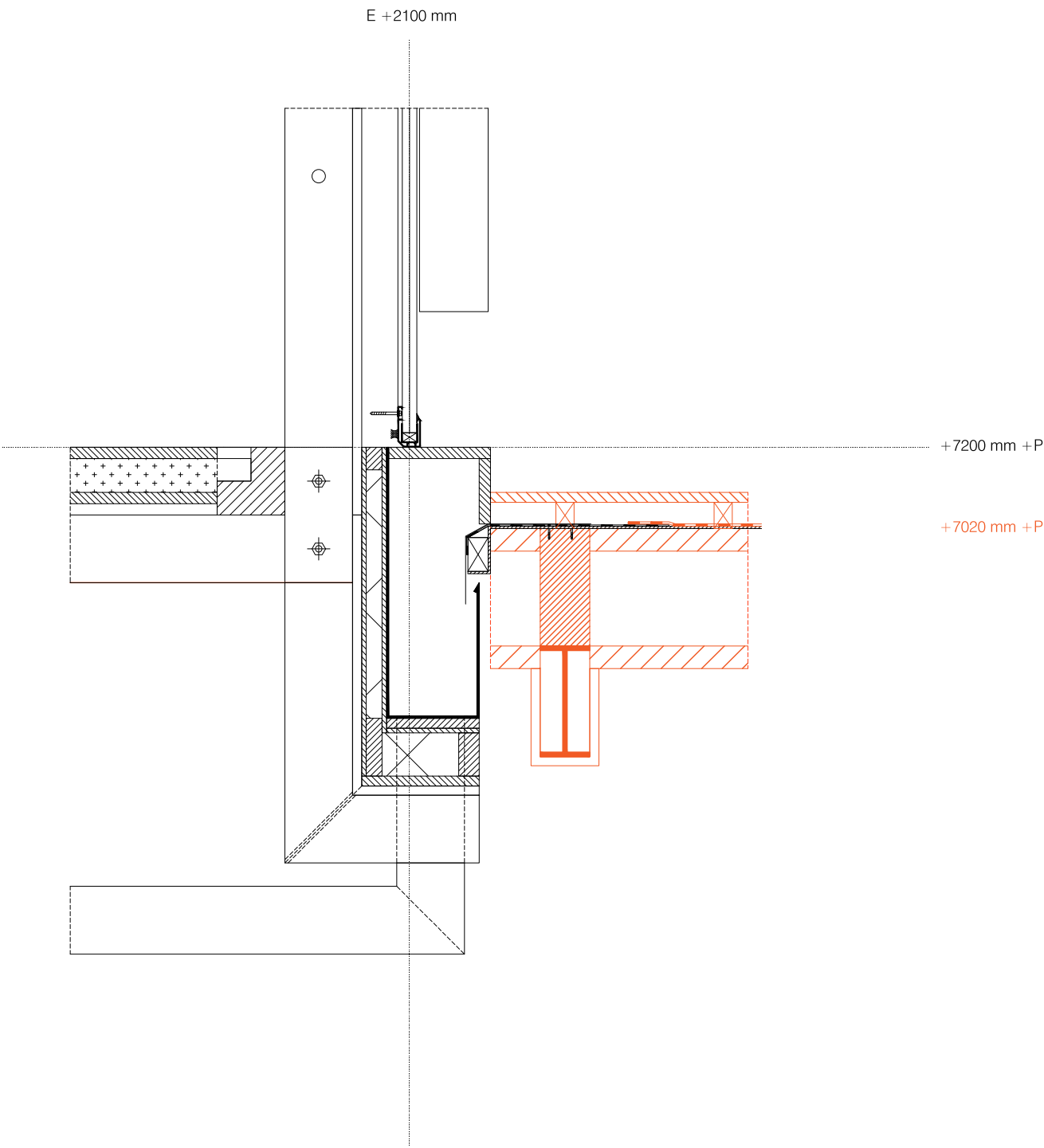
Gutter detail

Version I

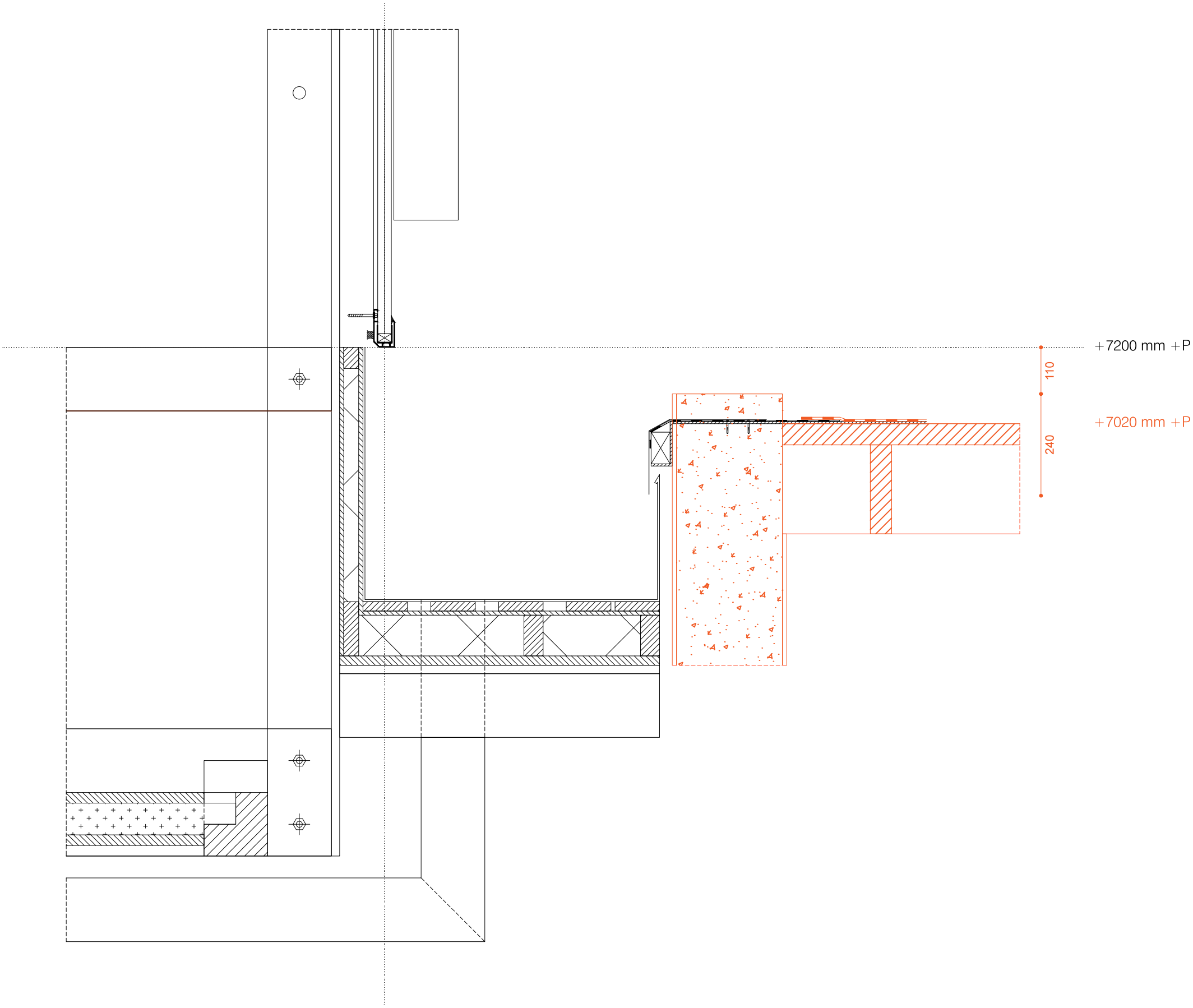

Gutter detail

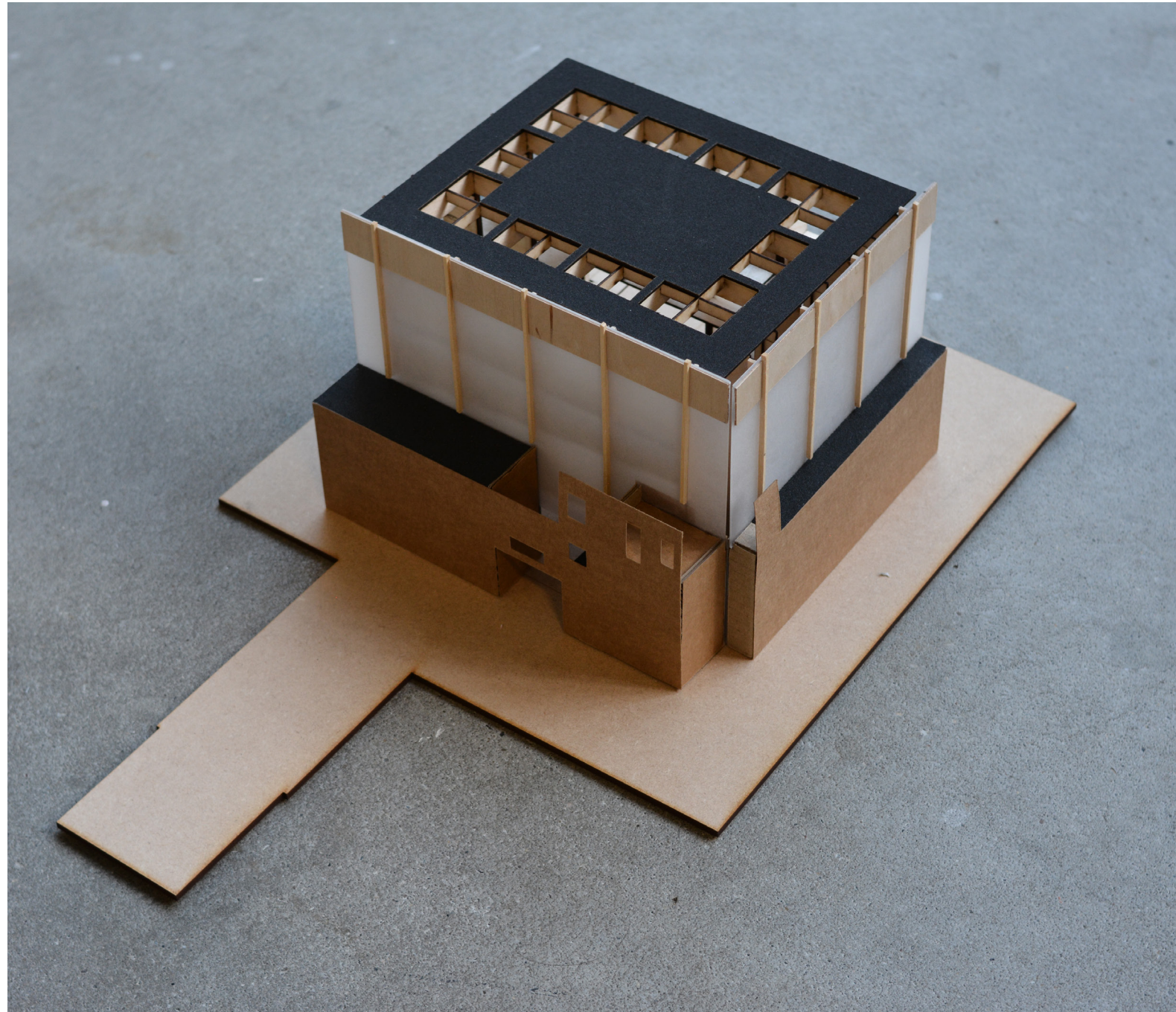
Version II

Gutter detail
Version III

Outer facade

Outer facade

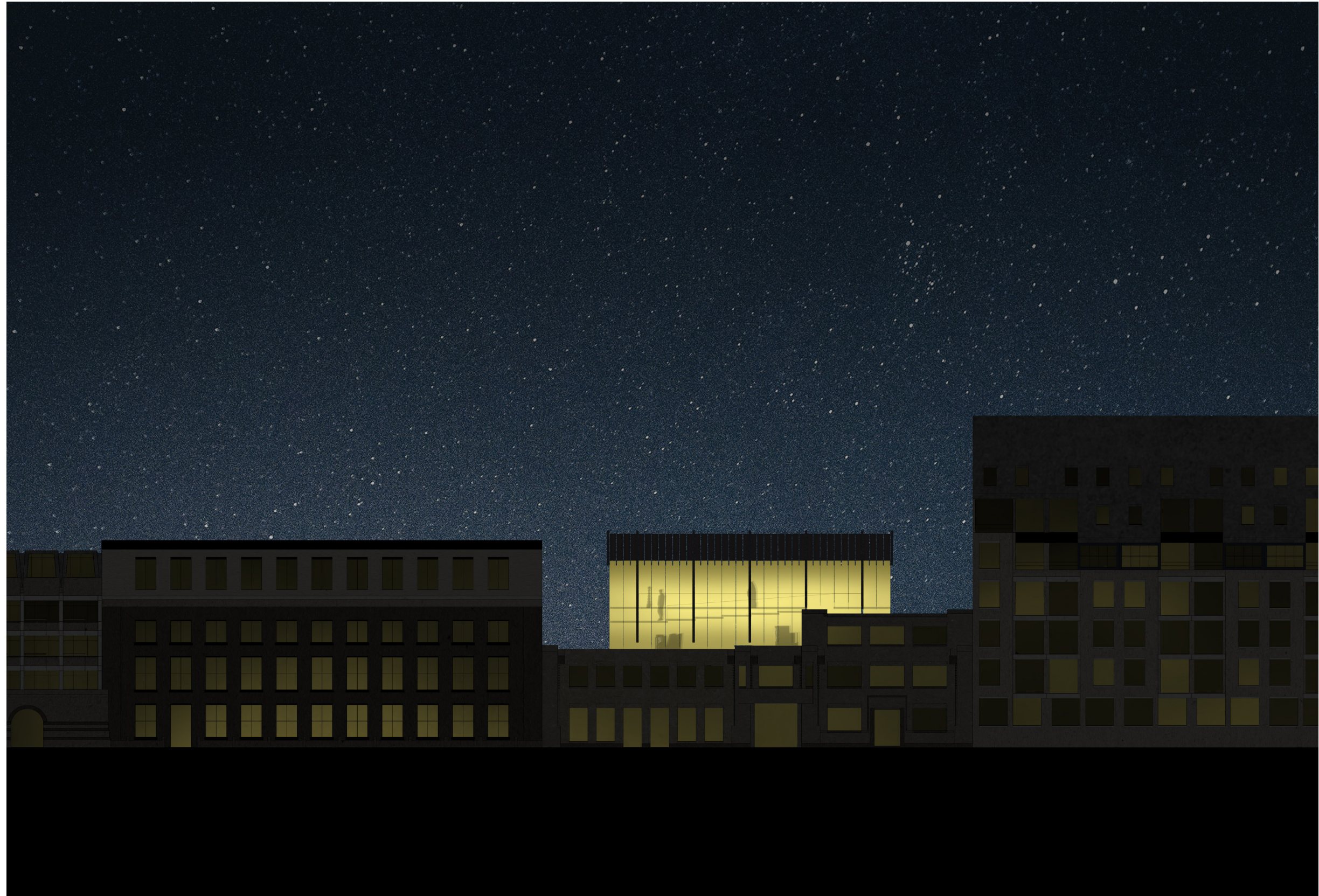

Model 1-10

Stadtbauhütte

Stadtbauhütte

Education reference, Gelders Restauratie Centrum

Gelders Restauratie Centrum, Arnhem

Versatility Dombauhutte

Dombauhutte Cologne, Germany

Collection held in the Archive

Gelders Restauratie Centrum, Arnhem